

3/2017

SFV

magasinet

Bildning & Kultur

Laura Londén är årets Fredrika ~ Brages pressarkiv ~ Åsa Lindberg ~ Jurmo

Nr 3
September 2017
Volym 11, 3. årgången

UTGIVARE
Svenska folkskolans vänner
www.sfv.fi
svf@sfv.fi

SFV:s kultur- och bildningstidskrift
utkommer 4 gånger år 2017

Nr	1	2	3	4
Materialdag	20.1	7.4	8.9	10.11
Utdelas	2.3	15.5	16.10	15.12

REDAKTION
SFV, Annegatan 12,
00120 Helsingfors,
tel. 09-684 4570
redaktion@sfv.fi
Vi finns på Facebook,
Twitter och YouTube.

**CHEFREDAKTÖR
& ANSVARIG UTGIVARE**
Johan Aura
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

REDAKTÖRER
Rabbe Sandelin
rabbe.sandelin@sfv.fi
Christine Skogman
christine.skogman@sfv.fi

LAYOUT
Pia Pettersson

PÄRMFOTO
Rabbe Sandelin

OY FRAM AB, Vasa
ISSN 2342-7426 (print)
ISSN 2342-7442 (online)

Alla borde få möjlighet att välja vad de är intresserade av. Själv förstod jag helt enkelt inte att jag valt ett fält som traditionellt ansågs tillhöra männen. Det brukar jag tacka min mor för, hon hade inga begränsande förväntningar, och sedan min bror. Vi mekade tillsammans på moppen från tidiga år.

Åsa Lindberg, s. 18

FOTO: PIA PETTERSSON

FOTO: PIA PETTERSSON

- 4 Kontakta SFV
- 5 Ledaren: Bokhösten
- 6 Kort
- 8 Kalender
- 10 Vinnarna i SFV:s Arvid Mörne- och Solveig von Schoultz-tävlingar
- 12 Laura Londén är årets Fredrika
- 14 Här var det klippt! Brages Pressarkiv, en veritabel guldgruva
- 17 Kulturkolumnen: När färjan dröjer
- 18 Ny styrelseledamot i SFV: Åsa Lindberg valde fysiken
- 21 Kolumn: Döden som tabu och tvångstanke
- 22 Hälsa3-projektet avslutat
- 24 Varför går det bra för Närpes?
- 26 Svenskt KaffeSnack under Landsbygdsparlamentet
- 28 Svensk Byaservice
- 29 Bengelsdorff: Och så hjälper vi varandra
- 30 Här dånar historiens hav
- 36 FRIS för fram finlandssvenskarna i Sverige
- 38 Finlandssvensk – vad i hela friden är det?
- 40 Tillsammans kan vi göra skillnad
- 43 Välkommen till framtiden!
- 44 Höstens SFV-biografier handlar om pedagoger
- 46 Frågan
- 47 SFV fakta
- 48 Författare på djupet
- 54 Boklådan
- 58 Kryss / sudoku / anagramjakten

14

En vacker eftermiddag i slutet av april 2017 samlades ett fyrtio-tal personer till ett seminarium på Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors, under rubriken ”Republiken klippt i 100 år”. De hundra åren syftar givetvis på republiken Finland, men själva klippandet har i själva verket försiggått längre än så, det vill säga i 107 år.

► *Sidan 14*

24

Närpes utmärker sig mot alla odds med ett dynamiskt näringsliv och låg arbetslöshet. Samtidigt har andelen utrikes födda ökat från tre till tretton procent under de senaste tio åren. Den lilla stadens framgång ger vid handen att invandringen faktiskt är en stor resurs för de lokala perifera samhällena. Lyckas Närpes med något som andra inte gör?

► *Sidan 24*

30

Den mytomspunna ön Jurmo i Åbolands skärgård hyllades bland andra av Arvid Mörne. Ännu i dag utövar den sin dragningskraft på besökare.

► *Sidan 30*

Frågor om donationer till SFV samt SFV:s förvaltning

JOHAN AURA
KANSLICHEF
johan.aura@sfv.fi
040-3559 935

Frågor om SFV:s ekonomifunktion eller datasystem

TED ÖSTERMAN
EKONOMICHEF
ted.osterman@sfv.fi
0400-197 692

Frågor om SFV:s tävlingar, pris och medaljer samt medlemskap.

CAMILLA NORDBLAD
KANSLICHEFENS ASSISTENT
camilla.nordblad@sfv.fi
045-1210 864

Frågor om SFV:s bidrag och stipendier

VIVEKA ÅBERG
KOORDINATOR
viveka.aberg@sfv.fi
stipendier@sfv.fi
040-5331 710

Frågor om SFV:s fastigheter

STEFAN JOHANSSON
FASTIGHETSDIREKTÖR
stefan.johansson@sfv.fi
044-7397 340

Frågor om föreningsverksamhet

STEFAN ANDERSSON
PERSONALADMINISTRÄTOR
(ÄVEN EKONOMI)
stefan.andersson@sfv.fi
050-441 0630

Frågor om SFV:s studiecentral

SIXTEN SANDSTRÖM
REKTOR FÖR
SFV:S STUDIECENTRAL
sixten.sandstrom@sfv.fi
050-4824329

Frågor om lokal utveckling & projekt

ANN-SOFI BACKGREN
SPECIALSÄKKUNNIG
ann-sofi.backgren@sfv.fi
050-522 26 42

Frågor om studiecentralens kurser och föreningsverksamhet

SEBASTIAN GRIPENBERG
VERKSAMHETSOMBUD
NYLAND
sebastian.gripenberg@sfv.fi
050-441 0818

Frågor om festsalen G18 och bokningar

TOM SUNDBERG
VAKTMÄSTARE
tom.sundberg@sfv.fi
050-366 6436

Frågor om studiecentralens kurser och studiecirklar

BEATRICE ÖSTMAN
VERKSAMHETSOMBUD
ÅBOLAND
beatrice.ostman@sfv.fi
040-5026 026

Frågor om SFV:s kommunikation, publikationer och annonsering

RABBE SANDELIN
REDAKTÖR
rabbe.sandelin@sfv.fi
0400-453 953

Frågor om studiecentralens kurser

ANNA-KARIN ÖHMAN
VERKSAMHETSOMBUD
ÖSTERBOTTEN
anna-karin.ohman@sfv.fi
050-3421 890

CHRISTINE SKOGMAN
INFORMATÖR
christine.skogman@sfv.fi
050-4340 620

Bokhösten

Hösten associeras av många människor med ett trevligt begrepp: bokhöst. Författarna och förlagen laddar upp inför bokmässor och julförsäljning, och många nya böcker kommer ut. Även för SFV som förening har de senaste höstarna definitivt varit bokhöstar, eftersom vi sedan 2010 gett ut en egen bokserie med biografier över bemärkta finlandssvenskar. Och speciellt sådana finlandssvenskar, som kanske riskerar att försvinna i historiens dimmor, men som fortfarande är värda att hållas vid liv i våra medvetanden. Vi tycker att vi gör en småskalig men viktig insats, och bokserien har tagits väl emot.

I år lanserar vi på bokmässan i Helsingfors biografier över två pedagoger, folkbildaren Johannes Klockars, och musikpedagogen, körledaren och tonsättaren Martin Wegelius. Läs mer om böckerna i denna tidning, och välkomna att besöka vår monter!

SFV är också delägare i ett finlandssvenskt förlag, Schildts & Söderströms. Via förlaget får vi inblick i en annan aspekt av bokutgivningen; hur oerhört viktig den egna litteraturen är för en minoritet. Man kan fråga sig om en minoritet ens på riktigt finns till, utan en egen litteratur – det skrivna ordet. Litteraturen, även faktalitteraturen, skapar och formar nämligen den gemensamma uppfattningen om den egna folkgruppen. Och även om vi beaktar att en globaliserad värld på många sätt breddat och öppnat människors uppfattning om sin tillhörighet i hela den mångfacetterade mänskligheten, så känns det som om det småskaliga, det egna, på ett nästan motsägelsefullt sätt ändå blivit allt viktigare. För en minoritet är det dessutom viktigt att den har kulturaktörer – bland annat författare – som når ut över språkgränserna både här i Finland och i världen. De är nämligen de minoritetsambassadörerna som långt skapar omvärldens bild av oss.

Johan Aura

KANSLICHEF,
SVENSKA FOLKSKOLANS VÄNNER

Skriv
eller ring!

www.sfv.fi | sfv@sfv.fi | 09-684 4570 | abo@sfv.fi | vasa@sfv.fi

SFV på bokmässan i Göteborg

■ SFV deltog i bokmässan i Göteborg 28.9–1.10. Mässan hade i år temat Bildning, Finland 100 och Röster från Irland. Under bokmässan arrangerades seminarier om bland annat den finländska skolan och finländsk litteratur. På plats fanns **Sofia Häggman**, författare till SFV-biografin *Hilma Granqvist - antropolog med hjärtat i Palestina*. Sofia uppträdde på torsdagen den 28 september, intervjuad av **Patricia Berg**.

Ålandsstipendier utdelade

■ I år har åländska studerande haft möjlighet att söka stipendium från SFV för studier i Finland (på fastlandet) inom pedagogikområdet. Tre stipendier på 5000 euro har delats ut och **Sara Strandberg** från Kumlinge är en av stipendiaterna.

– Jag ville studera till klasslärare på fastlandet på svenska. Lärarutbildningen hade jag hört mycket gott om av vänner som utbildat sig där. Jag var dessutom intresserad av att läsa specialpedagogik för att få dubbelbehörighet. Det är möjligt i Vasa, konstaterar Sara.

De övriga stipendiaterna är **Kent Eriksson** från Föglö och **Julia Liewendahl** från Mariehamn. Samtliga studerar för andra året till klasslärare vid Åbo Akademi i Vasa.

De nyinrättade stipendierna utgör ett pilotprojekt 2017–2019 och syftet är att utreda om ett stipendiesystem kan befrämja byggandet av aktiva kontakter mellan Åland och fastlandet, då allt färre åländska studerande väljer Finland som studieland.

Författarkväll med Kjell Westö

■ Som SFV-medlem är du hjärtligt välkommen till Schildts & Söderströms VIP-kväll tisdag 12.12 klockan 17–19 i SFV-huset G 18, Georgsgatan 18, Helsingfors.

Höstens mest hyllade författare **Kjell Westö** samtalar om sin nyaste roman *Den svavelgula himlen* med **Erkki Liikanen**, chefsdirektör för Finlands bank. Samtalet förs på svenska.

Bubbel, boksignering, pop-up bokhandel och inspirerande samvaro!

Begränsat med platser! Anmäl dig senast 28.11 till info@sets.fi. Inbjudan är avec.

MARICAROSENGÅRD

Bidrag till livskraftigt svenskt rum i Seinäjoki

■ Svenska folkskolans vänner utbetalar i år ett bidrag på 20 000 euro till Svenska föreningen i Östermyra. De årliga bidragen kommer från en fond med föreningens namn, som förvaltas av SFV. Den svenska föreningen är den äldsta i Östermyra (Seinäjoki), grundad 1899. Sedan starten har föreningen främjat det svenska språket och den finlandssvenska kulturen i Östermyra. Idag arrangeras veckovisa träffar för de Östermyrabor som vill prata svenska. Under året ordnas även sångkvällar, teaterbesök, litteraturkvällar, julfest, nyårsfest samt Svenskadagenfest.

– Bidraget vi får från SFV är livsviktigt för vår verksamhet, säger **Antti Lammi**, ordförande i Svenska föreningen i Östermyra.

– Det hjälper oss att på lång sikt sprida finlandssvensk kultur och främja det svenska språket i Östermyranejden. Vår språkbadsverksamhet är ett mycket bra exempel, och i fjol firade vi Lucia med 135 elever från fyra skolor.

Språkbadsverksamheten sker i föreningens lokaler, och finansieras även av Seinäjoki stad och Stiftelsen Brita Maria Renlunds minne.

Hos Vännerna: Ny lokal i Helsingfors

■ SFV:s mötesutrymmen i Helsingfors, Åbo och Vasa får kostnadsfritt användas av svenskspråkiga föreningar och organisationer som stöd i deras verksamhet. I Helsingfors är det nu möjligt att boka rum 101 i SFV-huset G18, som ligger på första våningen.

Samtliga mötesrum kan bokas via webbplatsen www.sfv.fi/moteslokaler, där det även finns närmare anvisningar om bokningsförfarandet och använd-

ningen. Principen ”Först till kvarn” gäller.

SFV instiftar vistelsestipendium för författare

■ Vistelsen på tre veckor förläggs på Biskops Arnö, vid Mälaren i Bålsta, nordväst om Stockholm. SFV bekostar uppehållet samt tur- och returresan.

– Biskops Arnö upprätthåller en lång litterär tradition och är känd som en mötesplats för författare och kulturförmedlare från hela Norden, berättar SFV:s vice ordförande **Stig-Björn Nyberg**, som var med om att fatta beslutet i slutet av augusti.

Kriterierna för att ansöka om stipendiet är finländskt medborgarskap, skönlitterär verksamhet på svenska och en till tre utgivna böcker. Stipendiaten kan under vistelseperioden ta del av kursutbudet och aktiviteterna som ordnas på Biskops Arnö.

Närmare uppgifter publiceras årligen på SFV:s webbplats under Vistelsestipendier.

Stipendiet kan sökas under den öppna nomineringsperioden i december och delas ut under SFV:s prisutdelningsfest i mars.

KORTKURS FÖR VINNARNA I SFV:S LITTERATURTÄVLINGAR. De som vunnit första pris i SFV:s litterära tävlingar, Arvid Mörne-tävlingen och Solveig von Schoultz-tävlingen, erbjuds från och med år 2018 en kortkurs i skrivande på Nordens folkhögskola på Biskops Arnö. Kortkurserna äger rum på sommaren och pågår cirka fem dagar. Prismottagarna får själva bestämma vilken kurs de deltar i.

Wasa Teater och Kronoby folkhögskola får betydande bidrag

■ Svenska folkskolans vänners styrelse beslöt under sitt möte i april att stöda renoveringen av Wasa Teater med 200 000 euro. Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur renoverar teatern inför 100-årsjubileet år 2019.

– Tack vare SFV:s insats ser det nu ut som vi har förutsättningarna att få renoveringen av Wasa Teater genomförd enligt plan, säger **Ulrica Karp**, direktör på SÖFUK. Under samma möte beslöt SFV även att stöda tillbyggnaden och renoveringen av Kronoby folkhögskola med 40 000 euro.

– Kronoby folkhögskolas ambitiösa satsningar på språk- och integrationsarbetet vill vi gärna stöda. Verksamheten sammanfaller bra med SFV:s syften, säger SFV:s kanslichef **Johan Aura**.

SFV:s styrelse fattade också beslut om att stöda specialprojektet Kultur integrerat i äldreården – ett projekt baserat på en kartläggning från år 2015 som beställdes av SFV, Kulturfonden och Konstsamfundet. Projektet skall skapa modeller och förebilder för kulturella tjänster anpassade till vårdsektorn. SFV:s del av projektfinansieringen uppgår till 90 000 euro fördelat på tre år.

1973

■ I en promemoria för SFV:s styrelse i maj 1973 förelagde kanslichef Ragnar Mannil att SFV övertar verksamheten vid Finns folkhögskola i Esbo, grundad 1891. Idén föddes eftersom kommunförbundet som drivit skolan beslutat lägga ner verksamheten på grund av lågt elevantal, vilket inte längre berättigade till statsbidrag. Till Mannils motivering hörde även att samtidigt upprättas ett kurscentrum. Så skedde också, och efter en elevvärvningskampanj under sommaren sökte 56 elever till skolan – långt fler än vad skolan kunde ta emot.

Under årtiondena före och efter SFV hade skolan många elever som senare blev kända, som K.A. Fagerholm och Mark Levengood. De administrativa ägarförhållandena förändrades i flera omgångar på 1990- och 2000-talet, och år 2008 övergick Finns till det nya yrkesinstitutet Axxell. År 2011 såldes fastigheten till det finskspråkiga yrkesinstitutet Omnia, och de svenskspråkiga kurserna flyttades till Överby.

Rabatt på läromedel

■ Som medlem i SFV:s understödsförening får du rabatt på läromedel i grundskolan (6 %) och gymnasiet (25 %). Rabatten gäller läromedel utgivna av Schildts&Söderströms. Rabatten på allmän litteratur är 35 %. Du kan bli medlem i SFV:s understödsförening genom att gå in på webbplatsen www.sfv.fi/medlemmar eller ringa 09-6844570.

Vasa

ENKÄTER I ORGANISATIONER OCH FÖRENINGAR

Tid: 17.11 kl. 8:30–11:45
Föreläsare: Pasi Holmberg

Med hjälp av verktyget Google Forms kan man enkelt skapa elektroniska formulär och undersökningar kostnadsfritt. Under kursen lär du dig bygga upp, skicka och analysera resultaten i en enkät, samt hur du bäddar in enkäten på en webbplats. Ta gärna med egen dator eller pekplatta.

MAILCHIMP

Tid: 17.11 kl. 12:30–15:30
Föreläsare: Pasi Holmberg

Mailchimp är ett bra verktyg för att skapa och skicka nyhetsbrev. Under kursen lär du dig nyttiga och grundläggande funktioner: hur du bygger upp ett utskick och analyserar data. Ta gärna med egen dator eller pekplatta.

KONSTEN ATT ÖVERTYGA OCH NÅ UT MED DITT BUDSKAP

Tid: 24.10, 23.11, 12.12 kl. 9–16
Föreläsare: Wasa Teaters teaterpedagoger.

Delta i hela kurshelheten (3 tillfällen) eller välj de delar du önskar.

24.10 Kommunikation

Bli trygg, bekväm, flexibel och närvarande som kommunikator. Utveckla din förmåga att hålla tal, presentationer och föredrag på ett naturligt sätt.

23.11 Samarbete - bygga skickliga team

Få nya insikter och lösningar till att fungera och prestera bättre ihop. Ett starkt team gynnar individen, gruppen och organisationen.

12.12 Kreativitet - toppresultat och arbetsglädje

Utveckla en kreativ miljö som leder till en bättre hälsa och mer arbetsglädje. Stärk förmågan att kunna tänka i nya banor, utveckla idéer och ta initiativ både som individ och grupp.

Kurserna ordnas i samarbete med Wasa Teater. Kurskostnad: enskilt tillfälle 50 euro, alla tre tillfällen 100 euro. OBS! Kursen ordnas i Wasa Teaters utrymmen.

VIDEOPRODUKTION MED MOBILTELEFONEN

Tid: 1.11 kl. 9:30–16:30
Föreläsare: Lisa Gerkman, medianom och frilansare inom kreativa media.

Lär dig producera enkla videor för webb och sociala medier med hjälp av mobiltelefonen! Under kursen går vi teoretiskt och praktiskt igenom bland annat idé och innehåll, bildkomposition, ljus och text i video. Genom praktiska övningar, exempel och feedback lär vi oss grunderna i hur man producerar enkla videor. Kursen ordnas i samarbete med Bildningsalliansen.

EU:S DATASKYDDSREFORM

Tid: 13.11 kl. 14–16
Föreläsare: Sebastian Gripenberg

EU:s stora dataskyddsreform träder i kraft i maj 2018. Reformen har väckt många frågor. Vad innebär reformen? Hur påverkas föreningar? Vad måste man göra med medlemsregistret? Får man samla in e-postadresser? Vi går igenom senaste nytt och funderar hur föreningar kan förbereda sig på reformen och följa med de planerade förändringarna.

SFV:S FÖRENINGSDAG

Tid: 14.11 kl. 13–16

En informationsdag med senaste nytt och aktualiteter för föreningar och organisationer. Under dagen får du information om:

EU:s dataskyddsreform och hur den påverkar föreningar.

FöreningsKick, konkreta verktyg med vilka styrelsen på ett kreativt och effektivt sätt kan utveckla föreningens strategi och kommunikation.

Appen Soufi, en virtuell anslagstavla för föreningsaktiva som bidrar till att föra samman föringarna i Österbotten.

Eliademy, ett nätkursprogram som ger föreningar och organisationer möjlighet att producera egna webbkurser.

Storytelling, metoderna "Tree of life" och Community mapping presenteras och kan användas av föreningar och organisationer.

Mentorskap, Svenska studieförbundets aktuella Mentorskapsprogram och annat aktuellt inom förbundet presenteras.

Åbo

ENKÄTER I ORGANISATIONER OCH FÖRENINGAR

Tid: 25.10 kl. 17:30–20
Föreläsare: Pasi Holmberg

Med hjälp av verktyget Google Forms kan man enkelt skapa elektroniska formulär och undersökningar kostnadsfritt. Under kursen lär du dig bygga upp, skicka och analysera resultaten i en enkät, samt hur du bäddar in enkäten på en webbplats. Ta gärna med egen dator eller pekplatta.

STYR DIN FÖRENING RÄTT

Tid: 31.10 kl. 18–20:30
Föreläsare: Sebastian Gripenberg och Stefan Andersson

En föreläsning om föreningsekonomi och allmänna administrativa principer för föreningar, som till exempel modeller för iban, medlemsregister och frågor kring EU-dataskyddsreformen. Skicka in dina frågor på förhand till **Sebastian Gripenberg**, sebastian.gripenberg@sfv.fi.

MAILCHIMP

Tid: 1.11 kl. 17:30–20
Föreläsare: Pasi Holmberg

Mailchimp är ett bra verktyg för att skapa och skicka nyhetsbrev. Under kursen lär du dig nyttiga och grundläggande funktioner: hur du bygger upp ett utskick och analyserar data. Ta gärna med egen dator eller pekplatta.

FÖRENINGAR OCH SOCIALA MEDIER

Tid: 7.11 kl. 17:30–20
Föreläsare: Pasi Holmberg

Finns er organisation eller er förening på olika sociala medier? Eller skulle ni vilja gå med i sociala medier? Denna kurs går igenom hur organisationer och föreningar kan utnyttja olika sociala medier, så som Facebook, Instagram och Whatsapp i sin verksamhet. Under kursen lär du dig göra upp en some-kalender, hur du publicerar, hur du lockar gillaren/följaren samt hur du tidspublicerar. Olika appar, som underlättar vid publiceringar tas även upp.

Nyland

FORTSÄTTNINGSKURS I DIGISTOFF

Tid: 17.10 kl. 18–20:30
Föreläsare: Jonas Lemberg

Under kursen lär du dig mera avancerade funktioner. Deltagarna har möjlighet till personlig handledning i arbetet med den egna föreningens webbsida. OBS! Ta med din förenings inloggningsuppgifter till Digistoff samt egen dator. Skicka gärna in frågor på förhand i samband med anmälan.

GRUNDKURS I DIGISTOFF

Tid: 25.10 kl. 18–20:30
Föreläsare: Jonas Lemberg

Vi går igenom grunderna i Digistoff och deltagarna har möjlighet till personlig handledning i arbetet med den egna föreningens webbsida. Ta med föreningens inloggningsuppgifter och egen dator.

VIDEOPRODUKTION MED MOBILTELEFONEN

Tid: 31.10 kl. 9:30–16:30
Föreläsare: Lisa Gerkman, medianom och frilansare inom kreativa media.

Lär dig producera enkla videor för webb och sociala medier med hjälp av mobiltelefonen! Under kursen går vi teoretiskt och praktiskt igenom bland annat idé och innehåll, bildkomposition, ljus och text i video. Genom praktiska övningar, exempel och feedback lär vi oss grunderna i hur man producerar enkla videor. Kursen ordnas i samarbete med Bildningsalliansen.

GOOGLE ANALYTICS

Tid: 1.11 kl. 10–14
Föreläsare: Ant Simons, vd Webbhuset

Känner du att du borde lära dig mer om Google Analytics? Att du inte riktigt vet vad du kan göra med programmet, vad som är relevant och vilken nytta är för din organisation. Välkommen med på en kurs där vi genom konkreta exempel får veta mer om hur man effektivt kan utnyttja Google Analytics i sin verksamhet. Du får mer ut av kursen om du har tillgång till ett Google Analytics konto som redan är kopplat till din webbsajt och egen dator med.

SFV:s verksamhetsombud Anna-Karin Öhman, Beatrice Östman och Sebastian Gripenberg.

FOTO: PIA PETTERSSON

FÖRENINGAR OCH SOCIALA MEDIER

Tid: 15.11 kl. 10–14
Föreläsare: Pasi Holmberg

Finns er organisation eller er förening på olika sociala medier? Eller skulle ni vilja gå med i sociala medier? Denna kurs går igenom hur organisationer och föreningar kan utnyttja olika sociala medier, så som Facebook, Instagram och Whatsapp i sin verksamhet. Under kursen lär du dig göra upp en some-kalender, hur du publicerar, hur du lockar gillaren/följaren samt hur du tidspublicerar. Olika appar, som underlättar vid publiceringar tas även upp.

EU:S DATASKYDDSREFORM

Tid: 21.11 kl. 18–20:30
Föreläsare: Sebastian Gripenberg

EU:s stora dataskyddsreform träder i kraft i maj 2018. Reformen har väckt många frågor. Vad innebär reformen? Hur påverkas föreningar? Vad måste man göra med medlemsregistret? Får man samla in e-postadresser? Vi går igenom senaste nytt och funderar hur föreningar kan förbereda sig på reformen och hur man kan följa med de planerade förändringarna.

PEKPLATTOR

Tid: 23.11 kl. 18–20:30
Föreläsare: Jonas Lemberg

Vi går igenom hur man laddar ner nyttiga och avgiftsfria appar och lär oss deras funktioner. Skicka gärna in frågor på förhand i samband med anmälan. Ta med egen pekplatta.

För SFV-medlemmar:

FÖRFATTARKVÄLL MED KJELL WESTÖ

Tid: 12.12 kl. 17–19

Höstens mest hyllade författare **Kjell Westö** samtalar om sin nyaste roman Den svavelgula himlen med **Erkki Liikanen**. Bubbel, boksigtering och pop-up bokhandel. Anmälan senast 28.11 till info@sets.fi.

Kontakt

Samtliga tillställningar är avgiftsfria om inget annat nämns. SFV bjuder på kaffe och tilltugg. Anmäl dig via SFV:s webbplats www.sfv.fi/evenemang. Mera information:

Nyland: SFV:s verksamhetsombud Sebastian Gripenberg
sebastian.gripenberg@sfv.fi
tfn 050 441 08 18.

Samtliga kurser ordnas i SFV-huset G18, Georgsgatan 18, Helsingfors, rum 301 om inget annat nämns.

Vasa: SFV:s verksamhetsombud Anna-Karin Öhman
anna-karin.ohman@sfv.fi
tfn 050-342 18 90

Samtliga kurser ordnas i SFV:s kansli i Vasa, Handelsplanaden 23 B, om inget annat nämns.

Åbo: SFV:s verksamhetsombud Beatrice Östman
beatrice.ostman@sfv.fi
tfn 040-5026 026

Samtliga kurser ordnas i SFV:s kansli i Åbo, Tavastgatan 30 D 33-34, om inget annat nämns.

Kom med!

Fr.v. Déa Solin (I pris), Quynh Tran (II pris), Axel Åhman (III pris), Julia Mäkkylä (hedersomnämmande) och Ida Kronholm (hedersomnämmande).

Evelina Wilson (hedersomnämmande), Christa Nordlund-Hiltunen (hedersomnämmande), Ulrika Hansson (III pris), Maria Kallio (II pris) och Mats Backström (I pris).

Vinnarna

i SFV:s Arvid Mörne- och Solveig von Schoultz-tävlingar

Text & Foto Rabbe Sandelin

I början av maj delade SFV ut pris i sin årliga litteraturtävling för unga, Arvid Mörne-tävlingen. I september var det dags för prisutdelning för över 30-åringar, i Solveig von Schoultz-tävlingen.

S ammanlagt 81 noveller skickades in till Arvid Mörne-tävlingen, jämfört med 64 bidrag året innan, då tävlingen gällde dikter.

Första pris, 5000 euro, tilldelades **Déa Solin**, Malmö, för novellen *som en tonårsfilm på netflix med 2 av 5 stjärnor i betyg*. Ett betyg som enligt juryn överträffas av hur berättarjaget närgånget rör sig i olika rum där stämningen ligger sked. Det är att vara berusad i rätt sällskap och ett flöde som andas kittlande i nacken. En driven text som sveper läsaren från fest till Oslo för att det är i rörelse man överlever.

Andra pris, 3000 euro, gick till **Quynh Tran**, Malmö, för novellen *VHS*, som på

ett inkännande sätt beskriver det mysterium som öppnar sig, bit för bit, då vuxenlivet sipprar in i tillvaron. Perspektiv och avstånd blir då grundläggande komponenter i det vemod och det skimmer som omger själva existensen.

Tredje pris, 2000 euro, tilldelades **Axel Åhman**, Helsingfors, för novellen *Bastutronen* en uppfriskande novell där både maskulinitet och språkpolitik kläs av i en allt hetare bastu. Det avklädda läget och de grovt tillyxade replikerna levereras i komiska kast som fräser till som på ett överhettat bastuaggregat.

Ett hedersomnämmande fick **Ida Kronholm**, Helsingfors, för novellen *Jag är 25 år och expansiv*, en svampig text som gränslar kroppspolitik och

konsumtion, fränt framfört genom att låta kvinnligt kroppsfett välla över alla breddar och blotta svulstiga begär.

Ett hedersomnämmande erhöll även **Julia Mäkkylä**, Åbo, för novellen *Xiphophorus helleri*, som kombinerar realistiska antydningar med absurda dimensioner i en konsekvent hållen berättelse där akvarier, fiskar och tentakler blir metaforer för livets vedermödor – och gränslösa möjligheter.

TIL SOLVEIG VON SCHOULTZ-TÄVLINGEN, som i år gällde noveller skickades sammanlagt 66 tävlingsbidrag in.

Första pris, 5000 euro, tilldelades **Mats Backström**, Jakobstad, för novellen *Bra och dåliga affärer*. Enligt juryns

”

Det är att vara berusad i rätt sällskap och ett flöde som andas kittlande i nacken.

motiveringar är det fråga om en beläst novell som slänger till med begrepp som deus ex machina, och drar vidare till bortgångna Star Wars-stjärnan **Carrie Fischer**. Litteraturen används i texten för att gestalta vardag och större samhällsstrukturer i ett tätt, böljande språk.

Andra pris, 3000 euro, gick till **Maria Kallio**, Korsholm, för novellen (*Såsom och vi förlåta*) *dem oss skyldiga äro*. En lyriskt laddad, fragmentarisk skildring av skam och möjligheten till förlåtelse. Genom otäcka undertoner och en andfädd meningsbyggnad återges efterverkningarna av ett övergrepp.

Tredje pris, 2000 euro, gick till **Ulrika Hansson**, Helsingfors, för novellen *Snart vänder det*. En språkligt exakt, realistisk berättelse som kombinerar

den krassa vardagen med ett lyriskt vemod i en helhet som visar att det alltid finns en väg framåt, trots allt.

Två hedersomnämmande delades ut: **Christa Nordlund-Hiltunen**, Åbo, mottog ett av dem för novellen *Vingslag*, som enligt juryn är en kollektiv berättelse där generationsperspektiv kolliderar i en levande dialog, rikligt kryddad med klassmarkörer. Den karga skärgårdsmiljön får återklang i personernas ständiga förmåga att härda ut. Christa Nordlund-Hiltunen erhöll ett hedersomnämmande i Solveig von Schoultz-tävlingen 2013.

Det andra hedersomnämmande fick **Evelina Wilson**, Esbo, för novellen *När bara minnena finns kvar*. Novellen skildrar på ett gripande sätt livets otakt när minnet sviker och sorgen träder in. Det viktigaste av allt är kanske ändå kärleken och värmen i de små, dagliga handlingarna.

I prisjuryn för båda tävlingarna satt författaren **Mia Franck** (ordförande), författaren **Peter Sandström**, och litteraturvetaren **Maria Österlund**. ♦

SFV:s litterära tävlingar

♦ Arvid Mörne-tävlingen (för under 30-åringar) utlyses i oktober, tävlingstiden går ut i mitten av januari, och prisutdelningen sker i maj.

♦ Solveig von Schoultz-tävlingen (för över 30-åringar) utlyses i januari, tävlingstiden går ut i mitten av april, och prisutdelningen sker i september.

♦ Båda tävlingarna har samma prissummor: I pris 5000 euro, II pris 3000 euro och III pris 2000 euro.

Laura Londén

är årets Fredrika

Text & Foto Rabbe Sandelin

Laura Londén, biträdande generalsekreterare i FN och vice generaldirektör med ansvar för FN:s befolkningsfond UNFPA, tilldelades Fredrika Runeberg-stipendiet år 2017 på 10 000 euro för sitt målinriktade arbete för humanitära lösningar och mänskliga rättigheter.

ett helhjärtat engagemang för människor på flykt och en vilja att påverka världen till det bättre har präglat Londéns yrkesgörning. I sin nuvarande roll arbetar hon bland annat för att stärka flickors och unga kvinnors ställning och sexualhälsa världen över med fullständig jämlikhet som det klart uttalade målet.

Under stipendieutdelningen i Runebergs hem i Borgå den 2 september meddelade Londén att hon donerar stipendiesumman till Monika-Naiset liitto ry, en organisation som hjälper kvinnor och barn med invandrarbakgrund, och som upplevt våld eller hot om våld.

– Jag ser stipendiet som ett erkännande för jämställdhet och grundläggande mänskliga rättigheter – kvinnors och flickors grundläggande rättigheter. Mänskliga rättigheter, utan kompromisser och relativiseringar, gäller alla, alltid och överallt. Alla måste alltid få bestämma över sina kroppar, sitt liv och sin framtid, oavsett det omgivande samhället.

Londén tar fasta på att stipendiets statuter nämner ordet samhällsmoderlig.

– Det är ett ganska ovanligt ord i modernt språkbruk, kanske till och med lite gammalmodigt. Men för vårt gemensamma globala samhälle och för vår

gemensamma framtid behövs samhällsmoderlighet kanske mer än någonsin.

Londén säger att tankegångarna har direkt koppling till de globala målen för hållbar utveckling, Agenda 2030. Rättighetsperspektivet genomsyrar agendan.

– Agenda 2030 antogs av 193 länder, däribland Finland, för knappt två år sedan. Ingen skall lämnas utanför. Vi skall fokusera på de mest utsatta och de som ligger mest efter i utvecklingen.

Londén säger att mänskliga rättigheter helt enkelt är en förutsättning för en hållbar utveckling.

– Och nu har vi bara tretton år på oss att skapa en bättre värld för alla, och i synnerhet för kvinnor och flickor. Och det största antalet unga människor i historien.

– Vi avgör hur framtiden ser ut. Vi skall säkra en värld där varje graviditet är önskad och varje födsel är trygg. En kvinna skall kunna bestämma om, och med vem hon vill bilda familj, och om och när hon vill ha barn.

Även om krig och våld skapar de största rubrikerna i media, säger Londén att det finns mycket som kan ingjuta framtidsstro. Där vilja och starkt ledarskap finns, kan man faktiskt förbättra världen.

– Fattigdomen har halverats. Förbättrad tillgång till sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter har så gott som

Laura Londén

♦ Laura Londén är född 1961 och magister i statskunskap från Åbo Akademi. Sin avhandling skrev hon om flyktingar och asylrätt i Finland. Efter att ha inlett sin bana som flyktingsekreterare i Malax har hon i snart 30 år arbetat med flyktingfrågor, fredsbevarande och förvaltning för organisationer inom ramen för Förenta Nationerna.

♦ Londén har arbetat vid flera FN-organisationers huvudkvarter samt på fältkontor bland annat i New York, Sierra Leone, Israel, Östra Timor, Bosnien-Hercegovina, Schweiz, Österrike och Kroatien.

♦ År 2015 blev hon direktör för personalavdelningen i UNRWA med ansvar för den palestinska flyktingorganisationen, en organisation med 32 000 medarbetare, och från december 2015 biträdande generalsekreterare i FN och vice generaldirektör med ansvar för FN:s befolkningsfond UNFPA.

Fredrika Runeberg-stipendiet delades ut i Runebergs hem i Borgå den 2 september. SFV:s ordförande Wivan Nygård-Fagerudd (t.h.) var i år ordförande för Fredrika Runeberg-stipendiets stipendiekommitté.

halverat mödradödligheten sedan år 1990. Även barndödligheten har minskat. Generationer av visionära och modiga kvinnor och män har kämpat för de mänskliga rättigheterna. Kvinnor som **Fredrika Runeberg**. Nu är det vår skyldighet att stå upp för de kvinnor som inte har dessa rättigheter.

– Men den globala atmosfären är nu kylig och ruskig. Vi har en global brist på solidaritet och empati. Rättigheter kränks på många håll i världen. Och saker som vi tagit för givna utmanas eller går bakåt.

Londén säger att det är viktigt att humanisera diskussionen, att tala och berätta om den enskilda individen, om det mänskliga.

– Det är rätt sätt att möta likgiltigheten, både lokalt och globalt. Då vi kämpar för flickors rättigheter kämpar vi för allas mänskliga rättigheter. När vi satsar

på kvinnor och flickor mår hela samhället bra.

– Jämställdhet är förstås rätt ur ett mänskligt perspektiv, men jämställdheten är ofta även en katalysator för

ekonomisk och social utveckling. Helt avgörande är att bekämpa fattigdom och marginalisering, som ofta går i arv om inget görs. Vi kan inte låta den positiva utvecklingen gå förlorad.

Fredrika Runeberg-stipendiet

Fredrika Runebergs stipendiefond inom ramen för Svenska kulturfonden grundades 1986 på initiativ av fil.dr **Karin Allardt-Ekelund**, som var den främsta kännaren av Fredrika Runebergs livsverk. Fondens syfte är att ”hugfästa minnet av Fredrika Runebergs gärning och stimulera till den speciella samhällsmoderlighet som var utmärkande för henne”. Fredrika Runeberg-stipendiet utdelas årligen på Fredrikas födelsedag den 2 september till

förtjänta personer som arbetar i hennes anda. Stipendiesumman år 2017 är tiotusen euro.

Fredrika Runeberg-stipendiet kan inte sökas, utan mottagaren utses av en stipendiekommitté som består av representanter för Finlands svenska Marthaförbund, Svenska kulturfonden, Svenska Kvinnoförbundet och Svenska folkskolans vänner. ♦

www.fredrikaruneberg.fi

Text & Foto Thomas Rosenberg

HÄR VAR DET KLIPPT!

Brages Pressarkiv, en veritabel guldgruva

En vacker eftermiddag i slutet av april 2017 samlades ett fyrtiotal personer till ett seminarium på Svenska social- och kommunalhögskolan i Helsingfors, under rubriken "Republiken klippt i 100 år". De hundra åren syftar givetvis på republiken Finland, men själva klippandet har i själva verket försiggått längre än så, det vill säga i 107 år.

Och det som sedan 1910 har klippts är artiklar, annonser och annat material ur alla våra finlandssvenska dagstidningar. Längre i föreningen Brages regi, som Brages urklippverk, sedermera Brages Pressarkiv. Och sedan 2014 med en ny huvudman, Pressarkivföreningen, med de finlandssvenska fonderna som huvudfinansiärer.

Seminariet arrangerades av Urklippverkets vänner rf., en förening vars syfte det varit, och fortfarande är, att samla personer med intresse av att stöda arkivets verksamhet.

LAPPKATALOGEN FÖREGÅNGARE. Det första föredraget hölls av **Lars-Folke Landgrén**, docent i historia och pressarkivets arkivchef åren 1998–2001. Han beskrev hur arkivets historia går tillbaka på den så kallade lappkatalogen som byggdes upp under slutet av 1800-talet, som en del av arbetet på det stora uppslagsverket om Finlands tidningspress.

Lappkatalogen omfattar tidningsklipp från åren 1771–1890, och finns deponerad i universitetsbiblioteket, numera Nationalbiblioteket. Den omfattar cirka 600 000 lappar, systematiskt ordnade

Gustava Klingstedts sax. Gustava Klingstedt (f. Bengts, 1880–1975) var urklippverkets första föreståndare, 1910–1915.

i två avdelningar, den allmänna avdelningen och topografiska, alltså klipp enligt ort.

I början av 1900-talet leddes arbetet med lappkatalogen av arkivarien **Albert Hästesko**. Då medlen för arbetet tog slut föreslog Hästesko att den nystartade hembygdsrörelsen skulle ta över. **Otto Andersson**, som år 1906 tagit initiativ till föreningen Brage, nappade på förslaget, och presenterade år 1910 tillsammans med Hästesko en plan för hur den gamla lappkatalogen skulle utvidgas till ett urklippverk, med syfte att "grundlägga en samling utklipp ur den svenska tidningspressen i Finland som kommer att blifva af synnerlig betydelse för den framtida forskningen".

GUSTAVAS SAX. Till första föreståndare utsågs fru **Gustava Klingstedt** (f. Bengts) från Pernå. Hon jobbade till en början "på distans" hemifrån Pernå. Hennes berömda sax hänger fortfarande på hedersplats i arkivet.

Man klippte till en början enligt samma principer som den gamla lappkatalogen, uppdelat i en allmän och en topografisk avdelning. Från 1915 tillkom en tredje kategori, den biografiska, som idag omfattar uppgifter om c. 750 000 personer. Utöver dessa tre avdelningar finns några specialsamlingar, såsom den Grotenfeltska, som omfattar material från 1860–1909.

Länge skedde arbetet i huvudsak på ideell basis, men småningom erhöll man statsstöd och verksamheten kunde därmed ske mera organiserat. Landgrén har i en historik till Pressarkivets 90 årsjubileum år 2000, publicerad i Laboratorium för folk och kultur 3/2000 (och utlagd på Pressarkivets webbsida; pressarkivet.fi), i detalj redogjort för de olika turerna ifråga om arkivets statsstöd och ekonomi.

När det gäller den presshistoriska forskningen konstaterade Landgrén att en svensk version inte ens var i åtanke då det monumentala verket *Suomen lehdistön historia* under ledning av **Päiviö Tommila** utgavs i tio band åren 1985–1992. Man diskuterade visserligen behovet av en "egen" finlandssvensk presshistoria, men det blev aldrig av, med undantag av **Clas Zilliacus'** och **Henrik Knifs** arbete *Opinionens tryck*, från 1985.

PRESTANDA. Ett nytt och viktigt steg togs på 2000-talet, då man inledde arbetet med att föra in urklippverket i den digitala eran. Verktyget för ändamålet blev Prestanda, som i dag innehåller referenser till ungefär 400 000 artiklar i den finlandssvenska tidningspressen från åren 1990–2014. Detta viktiga arbete avbröts emellertid i och med att undervisnings- och kulturministeriet från 2014 drog in statsstödet för verksamheten, och de finlandssvenska fonderna inte ville ta över ansvaret. Efter långvariga diskussioner skapade Svenska litteratursällskapet, Svenska kulturfonden och Svenska folkskolans vänner en ny huvudmannorganisation, Pressarkivföreningen, med uppgift att upprätthålla det nuvarande arkivet, men inte att föra arbetet vidare, vare sig klippandet eller digitaliseringen.

En motivering för att inte satsa vidare på Pressarkivet är att Nationalbiblioteket redan har digitaliserat samtliga dagstidningar i Finland fram till år 1910, och som en gåva till det jubilerande Finland i år har utsträckt det med ytterligare tio

år, till 1920. En digital samling som nu omfattar cirka 4,5 miljoner tidningssidor. Och envar som botaniserat i samlingarna (digi.kansalliskirjasto.fi) vet att det är överraskande lätt att hitta nästan vad som helst.

Men Landgrén underströk att detta absolut inte kan ersätta samlingarna i Brages pressarkiv eftersom dess systematiska urval är fullständigt unikt, framför allt när det gäller 1900-talet. Genom dess specifikt finlandssvenska utgångspunkt hittar man material som annars skulle gå en förbi. Dessutom kommer det på grund av upphovsmannarätten ännu att räcka väldigt länge innan Nationalbibliotekets digitaliserade samlingar når slutet av 1900-talet.

ETT URKLIPP GAV NYCKELN. Författaren **Jolin Slotte** beskrev i sitt föredrag hur hon redan som studerande gjorde studiebesök till arkivet, och förvånades över den mängd material som fanns. Det har hon haft stor nytta i sitt arbete med de romaner hon gett ut. Via de gamla klippen har hon fått en bättre känsla för den tidsanda som rådde vid de tidpunkter som hon berört i sina texter. I den första romanen blev hon till exempel tvungen att stryka vissa avsnitt, efter koll i arkivet. Och för hennes andra roman var det av helt avgörande betydelse att hon hittade en artikel från Borgåbladet, från 1978. Den berörde en olycka, och det sätt på vilket personerna reagerade på olyckan gav henne nyckeln till några viktiga scener i boken.

Hon betonade framför allt betydelsen av de konkreta detaljer som de olika klippen kan levandegöra. Och den sinnliga njutningen i att hantera de gamla klipp, jämfört med att veva fram digitaliserade artiklar, av och an på sin skärm – hur behändigt det än är. Något som också bekräftades av många i publiken.

LÅNGSAM JOURNALISTIK. Frilansjournalisten **Lina Laurent**, som fått beröm för sin grävande journalistik, lyfte fram

betydelsen också av de nyare klipp. Många har ju uppfattningen att allnumera går att hitta på nätet, men Laurent betonade att hon haft stor nytta också av det nyare materialet. Något hon illustrerade med flera färska case, bland dem hennes uppmärksammade projekt kring Konstsamfundet och **Amos Andersons** arv.

Enligt henne är Pressarkivet ovärderligt för den "långsamma" journalistik hon företräder – något alltför få journalister i dag har möjligheter till. Men behovet av kvalificerad och djupgående journalistik försvinner ingensans, och för den är det en ynnest att ha tillgång till färdigt gjorda urval, av den typ som finns i Pressarkivet.

TIDNINGSARTIKLARNA OFTA ENDA KÄLLAN. Historikern **Michaela Bränn** talade om vilken betydelse Pressarkivet har för en historiker. Hon har skrivit och medverkat till ett stort antal förenings- och andra historiker, och har därför en god bild av vad ett arkiv som detta har att ge. Som exempel nämnde hon den bok hon tillsammans med **Maria Vainio-Kurtakko** har skrivit om Svenska kvinnoförbundet, till dess 100 årsjubileum, en tegelsten på 485 sidor. Hela 172 artiklar i källförteckningen är hämtade ur Brages pressarkiv. Boken byggdes alltså i hög grad upp kring artiklar i arkivet, med Sörnäskvinnorna som utgångspunkt. Och det gäller enligt Bränn väldigt många föreningshistoria, som i brist på hyggliga föreningsarkiv ofta kan rekonstrueras endast via tidningsmaterialet – något även jag själv redan haft anledning att konstatera.

Fördelen med Pressarkivet är uttryckligen att materialet är så lättillgängligt, och att urklipp ger en så bra bild av det som vid den ifrågavarande tiden kändes centralt och viktigt. Som källkritisk historiker underströk hon det konkreta hantverkets betydelse; hur man bearbetat informationen, papperet, handstilen etc. Urklipp representerar ju i sig aldrig

Till vänster arkivlådor med urklipp, till höger mappar med inklustrade klipp.

”sanningen”, eftersom klippandet byggt på ett urval, för att inte tala om själva artiklarna, som också i sig byggt på ett redaktionellt och journalistiskt urval. Hon konstaterade också att digitala och fysiska arkiv har olika gränssnitt, som båda kräver sitt specifika hantverk.

Styrkan i Brages pressarkiv är enligt Michaela Bränn att det finns ett ”positivt navelskådande”, i form av det specifikt finlandssvenska sammanhang som dikterat urvalet. En konkret detalj hon lyfte fram var den betydelse signaturförteckningen har, alltså förteckningen över signaturer som olika skribenter haft. Man hade ju tidigare för vana att förse sina artiklar endast med signatur, och inte hela namnet. För senare besökare i arkivet kan signaturerna vara omöjliga att knäcka utan en dylik förteckning.

SÅ GULNAT, DAMMIGT OCH LÅNGSAMT! Alexandra Ramsay, historiker och folkbildare, är en trägen gäst i arkivet, både som forskare och lärare. Hon leder kurser i släktforskning, och har också av den orsaken ofta anledning att besöka Pressarkivet med sina elever. Och hon blir alltid förvånad över att märka hur många som aldrig varit där, eller ens känner till dess existens.

Hon vågade också komma med några kritiska anmärkningar, vilket självfallet var välkommet i den annars så unisont hyllande atmosfären. För visst finns det utmaningar man måste vara medveten om, och våga ta itu med. Hon beskrev till exempel den chock många upplever då de första gången träder in i arkivets lokaliteter: ”så gulnat, så dammigt och så långsamt!”. Även om just detta är en del av charmen i ett gammalt arkiv är det onekligen något man måste beakta, med tanke på framtida besökare.

Liksom Bränn betonade också Ramsays vikten av källkritik. Något som enligt henne gärna tas fram i form av en broschyr för ändamålet, med lättfattlig information om källkritikens grunder. Elementärt för en yrkeshistoriker, men många av besökarna saknar den träningen och vore betjänta av tips för hur man ska läsa gamla urklipp. Allt som står i tidningen är inte sant, och det gäller i ännu mindre den bild vi får av klippen eftersom även de bygger på ett urval.

Framtiden i högsta grad osäker. Såväl i diskussionen under seminariet som i de avslutande orden av **Alec Estlander**, ordförande för arrangörsföreningen, underströks den stora betydelsen av att personalen vid Pressarkivet är

så engagerad, tillmötesgående och kuninig. Ingen slump alltså att den i hösten 2016 fick ett hedersomnämmande för sitt arbete. Däremot är det bekymmersamt att den från 2015 består av endast två personer på deltid (2 x 0,75, eller 1 ½ tjänst), mot tidigare fyra tjänster. Det gör att man kan bibehålla kundtjänsten och klippa ut dödsannonser och nekrologer, men allt övrigt klippande och utvecklingsarbete har upphört. Prestanda uppdateras inte heller.

Orsaken till nedskärningarna ligger självfallet i det indragna statsstödet. Att fonderna bakom Pressarkivföreningen nu räddat det gamla urklippverket är visserligen något att vara tacksam för, men framtiden är i högsta grad osäker. Till det som väcker bekymmer hör bland annat hur länge den nuvarande huvudmannen, Pressarkivföreningen, kan garantera arkivets fortbestånd, ens i nuvarande omfattning. Det räcker ju inte med att urklippen finns, lättillgängliga och användbara för såväl forskare som amatörer, ännu långt framåt i tiden. Det måste också finnas någon som behärskar materialet, och står till tjänst för den som vill använda det. Personal, med andra ord. Och yrkeskunnig sådan. ♦

När färjan dröjer

Jag står där på kajen på en ö och ser turbåten anlända. Vilken ö då, kanske du frågar.

Vilken som helst skulle jag vilja svara. För det finns ofta en förbindelselänk mellan öar och fastland som ter sig likartad var man än rör sig i världen. Den upplysta farkosten som angör hamnen i kvällningen. Den snabbt inåtgående rörelsen, ett skepp som växer ju mer avståndet mellan hav och fastland minskar. Välkommen och adjö på samma kaj.

Det finns liksom en trofasthet här, något förtröstansfullt med en färja som anländer enligt en uppgjord tidtabell. En tidtabell som visserligen i Medelhavsområdet inte alltid behöver rimma så exakt med vad som tecknats ner någonstans, och tilldelas exempelvis turister.

Att det är resan som är målet fick jag höra av min infödda vän när vi satt och väntade på en kraftigt försenad farkost en gång på en grekisk ö.

”Färjan kommer nog”, sa han och tittade förtröstansfullt ut över det tomma havet, och på människomassan som stod där på kajen i långa rader med sina resväskor. Och rätt fick han.

”Det kommer alltid en ny färja”, sa en annan vän en gång, när jag i panik körde oförsvarbart snabbt för att inte missa följande färja. Också han fick rätt.

Det finns alltså något pålitligt med färjor som trafikerar mellan två färdigt utstakade punkter, båtar som inte glider omkring lite hur som helst och var som helst. I tider av global turbulens önskar jag plötsligt mer färjor i livet. Trygghet kanske det kallas.

Och aldrig blir känslan av att det finns olika anhalter i livet, fastland och öar, så stark som när man står där och ser en färja anlända ur dimman. Det är liksom vi här och ”dåm därborta”, men ändå vi tillsammans. Och jag tänker på poeten **John Donne** som skriver att ingen människa är en ö. Och jag citerar honom gärna lite mera, välmedveten om att jag då förbrukar många av de strikt begränsade tecknen i en kolumn. Men hans ord är så tänkvärda just i dag, när vi på olika sätt i samhället vill kapa förbindelselänken mellan folk och öar.

”Ingen människa är en ö, hel och fullständig i sig själv; varje människa är ett stycke av fastlandet, en del av det hela. Om en jordklump sköljs bort av havet, blir Europa i samma mån mindre, liksom en udde i havet också skulle bli, liksom dina eller dina vänners ägor; varje människas död förminskar mig, ty jag är en del av mänskligheten. Sänd därför aldrig bud för att få veta för vem klockan klämtar; den klämtar för dig”.

Och jag står fortsättningsvis där på kajen med Donnes ord inom mig, framburna av en universal vind. Ingen människa är en ö, men en ö består ofta av människor.

Och jag tänker på medvandrare som under tidigare generationer bott på karga öar och ändå tillsammans lyckats skapa överlevnadsstrategier i hårda tider. Snillrika lösningar som för den moderna eftervärlden ter sig outgrundliga, men samtidigt uppfinningsrika.

Har vi något att lära av dem? Förmodligen mycket. Men åtminstone den enkla principen om att det kollektiva är starkare än individen de dagar som färjan dröjer och det inte finns någon annan väg att ta.

Camilla Lindberg

CAMILLA LINDBERG ÄR LÄRARE, JOURNALIST OCH HAR ÄVEN SKRIVIT FLERA PLATS BIOGRAFIER.

I tider av global turbulens önskar jag plötsligt mer färjor i livet. Trygghet kanske det kallas.

Ny styrelseledamot i SFV

ÅSA LINDBERG

valde fysiken

Text & Foto Rabbe Sandelin

Åsa Lindberg blev medlem av SFV:s styrelse på årsmötet i slutet av mars. Hennes bakgrund skiljer sig från de flesta andra i styrelsen; hon är forskare i fysik, och arbetar sedan några år för Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland. Arbetsplatsen finns i Dipoli i Esbo.

Emellanåt diskuteras varför så få kvinnor väljer teknikämnen eller karriärer inom teknikbranschen, och debatten böljar kring ifall det är fråga om strukturella hinder, eller helt enkelt skillnader i läggning hos flickor och pojkar. Åsa Lindberg tror inte riktigt på kvoter eller annan aktiv särbehandling för att råda på situationen.

– Miljöns tryck kan vara hårt, men jag tror det viktigaste är att inte ställa upp hinder, speciellt psykologiska hinder. Alla borde få möjlighet att välja vad de är intresserade av. Själv förstod jag helt enkelt inte att jag valt ett fält som traditionellt ansågs tillhöra männen. Det brukar jag tacka min mor för, hon hade inga begränsande förväntningar, och sedan min bror. Vi mekade tillsammans på moppen från tidiga år.

I högstadiet råkade Åsa Lindberg ut för något som hon hoppas att inte längre sker.

– Vi besöktes av någon som inte direkt var studiehandledare, men en sorts yrkesguide. Då jag berättade att jag var intresserad av fysik fick jag höra att fysik är ganska svårt, och att jag i stället borde välja något lättare. Jag blev fly förbannad, och tänkte att här skall ingen komma och berätta vad jag borde välja. Men jag kan tänka mig att många andra i samma situation skulle ta åt sig.

Allmänna uppfattningar om vad som är svårt tycker Åsa Lindberg att är lite underliga.

– Inte är fysik speciellt mycket svårare än något annat, tvärtom är det logiskt. Framför allt, varför skulle något vara svå-

rare för flickor än för pojkar? Så mycket skiljer sig inte våra hjärnor från varandra.

ATT ÖKA INTRESSET FÖR TEKNIK. Svenska tekniska vetenskapsakademien i Finland (STV) grundades redan 1921 med målet att trygga högre teknisk utbildning på svenska i Finland.

– I början nämndes Åbo Akademi i våra stadgar, eftersom det var där man på den tiden kunde gå den högre tekniska utbildningen på svenska. Och det finns ännu idag en professur i Åbo som STV var med och grundade. Den skrivningen i paragraferna ändrades senare, eftersom vetenskapsakademien idag är skall stöda och inspirera i skolvärlden, och i allmänhet stöda vetenskaplig verksamhet på bred horisont.

STV:s skolstipendier lediganslås på våren och hösten. De gäller alla som har en koppling till skolvärlden, till exempel lärare som vill fortbilda sig, eller lärare som vill genomföra ett vetenskapsprojekt med klassen. Stipendier till unga forskare för internationella forskningsvistelser kan sökas kontinuerligt, och besluten görs kvartalsvis.

– Vi uppmuntrar också lärarkåren genom att årligen dela ut ett lärarpris till en lärare i naturvetenskaper eller matematik. Och så initierar vi även i mån av möjlighet större projekt på basen av de signaler vi får från fältet.

Mycket av de aktiviteterna och projekten sker i samarbete med övriga aktörer och andra organisationer som Tfif (Tekniska Föreningen i Finland) och DIFF (Ingenjörerna i Finland r.f.) samt skolvärlden.

– Ett bra exempel är TekNatur, den årliga tävlingen där tanken är att stimulera elever i åk sju till nio och gymnasieelevers intresse för teknik och naturvetenskaper. Totala deltagarantalet i de olika momenten har varit mellan 2000 och 2500 elever årligen.

Svenska tekniska vetenskapsakademien ser mycket brett på begreppet teknik.

– Vårt fält sträcker sig från påtaglig, tillämpad teknik, ända till teoretisk fysik, som till exempel kvantfysik. Det går inte idag att exkludera någonting. Alla delar behövs.

”

Inte är fysik speciellt mycket svårare än något annat, tvärtom är det logiskt.

INGEN LOBBYORGANISATION. Åsa Lindberg betonar att även om de fyra finska vetenskapsakademierna idag arbetar utgående från att vara med och sprida information till samhällspåverkarna, är de inte på något sätt lobbyorganisationer i traditionell mening.

– Vi vill bara visa på aktuell fakta, sedan är det upp till beslutsfattarna att göra sina egna beslut. Det finns en edukativ beställning, tycker Åsa Lindberg.

Inställningen till teknik är i tidsandan ganska kluden. Å ena sidan finns på sina

”

Viktigast är att minnas att vetenskap är en process där man sakta kommer framåt i kunskaperna och når ett slags enighet om vad man vet – hittills.

håll en övertro på att teknik kan lösa alla problem i världen, och på annat håll finns ganska romantiska uppfattningar om att människor i större skolor på något sätt kunde återvända ”tillbaka till naturen”. Åsa Lindberg tror på en neutralare mellanväg.

– Visst leder teknik till problem även i global skala, som till exempel föroreningar. Å andra sidan är teknikutvecklingen det enda som även kan svänga den utvecklingen till det bättre. Det syns även i vår nuvarande syftesparagraf som handlar om att bredda det teknologiska kunskapsområdet för att gynna näringslivet – men också för att främja hållbar utveckling.

VAD ÄR EN ”INNOVATION”. Åsa blir lite irriterad på att statsmakten idag helst bara vill stöda ”innovationer”.

– Vad är en ”innovation”? Vill man stöda teknik med tanke på att i slutändan skapa jobb måste man ju se på hela kedjan, ända från grundforskningen. Inte kan man bara lyfta ut ordet innovation och koncentrera sig på det! Det går inte att beställa innovationer, och i själva verket sker många oförutsedda och spännande upptäckter även inom grundforskningen, berättar Åsa Lindberg. Men det finns fler irritationsmoment.

– Och då man ansöker om pengar blir man nog lite irriterad på punkten i ansökningsformuläret som handlar om ”förväntat resultat”. Inte kan man alltid veta vad grundforskningen leder till. Det är ofta överraskande eller oförutsägbart. Och resultaten kan gå åt ena eller andra hållet. Men visst måste man då få perspektiv på och göra helhetsanalys gällande det egna arbetet, vilket kan vara nyttigt.

Just nu är statsmaktens inställning att universitetens och högskolornas egna, fritt användbara pengar skall minska,

och den yttre finansieringen skall öka. Enligt Åsa har just detta i viss mån ökat kraven på att forskningen borde leda till ”innovationer”.

– Men de största finansiärerna lämnar fortfarande fältet öppet, så problemet är kanske inte så stort som man ofta påstår. Man visst har man mera tryck på sig att bevisa att forskningen är relevant och leder till något.

Knepigast som forskare är enligt Lindberg att samla alla komponenter som idag behövs för att idka forskning.

– Du skall ha människor, pengar, och ett projekt. Många gånger har du bara en eller två av komponenterna på plats. Så en stor del av forskarnas tid går åt till detta ständiga pusslande med de tre komponenterna.

VAD ÄR VETENSKAP? Kommunikation kring vetenskap är svårt. Viktigast är att minnas att vetenskap är en process där man sakta kommer framåt i kunskaperna och når ett slags enighet om vad man vet – hittills. Det betyder att nya upptäckter kan ställa även gamla ”sanningar” på ända. I media publiceras vetenskapliga resultat selektivt och med braskande rubriker, och utan de förbehåll som nästan alltid hör till. Och på politiskt håll leder den allmänna okunskapen om hur riktig vetenskap görs till att även politiskt beställda ”utredningar” i allmänhetens ögon får ett slags vetenskapens skimmer över sig. Åsa Lindberg säger att en del av problematiken ligger hos forskarna själva.

– Vi är duktiga på att skriva vetenskapliga artiklar, för vetenskapsmän. Men få av oss är tränade i att presentera vetenskapliga rön för allmänheten. Och det blir bara svårare, då många idag knappast ens orkar läsa en artikel på nätet

längre, utan bara reagerar på rubrikerna eller en ingress.

Det gäller alltså enligt Lindberg att kunna förenkla utan att förvränga, så att media förmedlar informationen rätt, och så att beslutsfattare och andra människor förstår.

– Det är ibland frustrerande att följa med samhällsdebatten. Diskussion och åsiktsutbyte blir svårare, vilket tycks vara ett allmänt problem både i Finland och globalt. Folk lyssnar inte längre, och tar avvikande åsikter som personliga påhopp.

DIGITALISERINGEN EN STOR UTMANING. Under kommande år ser Åsa Lindberg att en stor utmaning i Finland är digitaliseringen av skolan. Det gäller inte så mycket att målet inte skulle kunna vara nåbart, utan främst hur detta stora mål skall nås.

– Vissa kommuner, vissa skolor, och vissa lärare är mycket bättre förberedda än andra. Nu finns det en uppenbar risk att utvecklingen sker mycket ojämnt och att vi därmed sätter eleverna på olika orter i helt olika situationer. Idén med grundskolan är ju att alla skall få samma förutsättningar.

Enligt Åsa Lindberg räcker det inte med att man delar ut pekplattor eller datorer och sedan konstaterar att digitaliseringen är genomförd.

– Problemet är inte tekniskt, utan pedagogiskt. Det måste finnas en pedagogisk tanke bakom varje teknisk åtgärd. Framför allt måste vi ordna omfattande utbildning och stöd till lärarna, så att de kan avgöra ifall olika tekniska åtgärder är pedagogiskt vettiga.

Åsa Lindberg säger att teknik inte är allt, och att teknik i sig inte löser några inlärningsproblem, eller effektiverar inläringen.

– Man får inte experimentera med eleverna. Och vi är alla individer, inte får det digitala bli det enda saliggörande. Vi måste säkra att det i framtiden finns flera sätt att lära sig. ♦

Döden som tabu och tvångstanke

”I bland önskar jag att traditionen med sorgklädsel fanns kvar”, konstaterade författaren **Maria Turtschaninoff** nyligen i en kolumn (HBL 5.9.2017). Hon hade upplevt några tunga månader och kände ett behov av att kunna signalera det: ”Så att det stod klart för min omgivning att jag sörjer, även om min sorg inte ser ut som du förväntar dig.”

Det var ju för det ändamålet sorgklädseln fanns, och andra riter och symboler som gav omgivningen en möjlighet att visa respekt. Och den sörjande rätten att ta ett steg tillbaka – och inte, som i Turtschaninoffs fall, vara tvungen att hela tiden förklara varför man, trots sorgen, ”verkar så glad”.

Vi har faktiskt blivit eländigt dåliga på att hantera allt som har med döden att göra. Inte bara vår egen och de närståendes död utan också allt annat som hör till, från avskedet vid sjukhussängen till sorgprocessen efteråt. Och allt däremellan, som vi överlåtit åt proffsen, från sjukvårdspersonal till begravningsbyråer och församlingsanställda.

Det är alltså ett väldigt tomrum som nu, åtminstone delvis, har fyllts av en tunn men till innehållet vägande bok, med titeln *Med respekt – en bok om den sista resan*, skriven av **Benita Backas-Andersson** (Litorale 2017). Hon har lång erfarenhet av arbete inom en begravningsbyrå och blomsteraffär, och redogör med stor respekt, men också med glimten i ögat, för allt det arbete som görs ”mellan kistorna och himlen”, från sjukhusens kylrum till den sista vilan. Allt det som dagens människa har skjutit ifrån sig, och överlåtit åt andra. Och det trots att döden i alla tider, och i alla kulturer, varit det kanske viktigaste i livet, och omgivet av strikta ritualer. Det är ju uttryckligen i dessa riter, i dessa livets gångjärn, som både individens och hela gemenskapens identitet och samhörighet blir bekräftad; i dopet, konfirmationen, bröllopet – och döden.

I dag sker det mesta av detta inom en mycket liten krets, om det överhuvudtaget sker. Det berör inte längre hela släkten, för att inte tala om hela byn. Och döden är nästan helt försvunnen ur synfältet, med undantag av dödsannonser och jordfästningar, med tillhörande minnesstunder. Men också de blir allt kortare. Man ska ju på jobb, bevars, och jordfästningar sker i dag ofta på arbetstid. För att inte tala om alla de rutiner som tidigare hörde till, som att tvätta den avlidna, hålla likvaka och kistlägga kroppen, och annat som gjorde döden till en naturlig del av livet. Och som framför allt underlättade sorgprocessen.

I dag ska allt gå snabbt, och helst inte synas utåt – varken den avlidna eller de anhörigas tårar. Men sorgen måste få ta sin tid. Backas-Andersson skriver att många i dag är förvånade över ”hur länge det dröjt innan de kunnat gå vidare, trots att jordfästningen ordnades så snabbt, och allt var undanstökat på någon dag”. Men det är ju där själva problemet ligger, i brådskan. Ju effektivare vi skyfflar undan döden, desto svårare att komma över sorgen.

Det är kanske följdriktigt att Facebook börjat ta över en del av byns tidigare funktioner. Men visst var jag förvånad då jag första gången insåg att många lägger ut ett meddelande om en närståendes död redan samma dag, vilket omedelbart resulterar i kilometerlånga kondoleanstådar. Själv har jag svårt med den formen av snabbhet, men förstår att den kan ha sin viktiga funktion, både för den sörjande och dem som kondolerar. Och som sagt; ett bra exempel på att nätet delvis har gett oss våra byagemenskaper tillbaka.

Thomas Rosenberg

ÄR SKRIFTSTÄLLARE OCH PUBLICIST, MED FRÅGOR GÄLLANDE FINLANDS-SVENSKHET OCH KULTUR SOM SPECIALITET.

”

I dag ska allt gå snabbt, och helst inte synas utåt – varken den avlidna eller de anhörigas tårar.

Med hjälp av Vännerna

Hälsa3-projektet avslutat

Text Christine Skogman & Foto Jesper Skalberg Karlsson

I början av september samlades 40 personer för en Hälsa3-kryssning till Stockholm. På agendan fanns förutom föreläsningar om stress och stresshantering med Sara Haraldsson (Maktsalongen), även besök på Sveriges Riksdag eller Stiftelsen En frisk generation. Kryssningen till Stockholm var den avslutande och sista delen i Hälsa3-projektet.

En del av Hälsa3-projektets deltagare besökte Sveriges Riksdag under kryssningen till Stockholm. De övriga deltagarna besökte Stiftelsen En frisk generation.

Aнна-Karin Öhman från SFV har tillsammans med Anna-Lena Blusi och Mikaela Wiik från Folkhälsan planerat och genomfört projektet. Ett projekt som den här gången fokuserade lite mera på återhämtning och stresshantering mer än på fysisk träning och kost.

– Arbetshälsa innebär många saker och vi har gjort vårt bästa för att få in så mycket som möjligt, utan att det för den delen bara skrapa på ytan, säger Anna-Karin. Vi genomförde firstbeat-analysen (livsstilsanalys med pulsvariationsmätare) i början av projektet och fick på så sätt konkreta fakta om vilka behov deltagarna har. Resultatet av analyserna gav oss även en bekräftelse på att vi valt rätt inriktning på projektet.

Målsättningen med projektet var att ge en ökad medvetenhet och kunskap om arbetshälsa, till nytta både för deltagaren och organisationen.

– Vi vill att deltagarna efter kursen har en bättre beredskap att tackla utmaningar och förändringar i arbetslivet, säger Anna Karin.

Inom det finlandssvenska organisationslivet arbetar många ensamma. Genom projektet har deltagarna fått tid att tillsammans med andra fokusera och reflektera kring arbetshälsa. Det som många lyfter fram som värdefullt är just kontakten till andra i liknande situation.

Ann-Sofi Grankulla, distriktssekreterare vid Norra Österbottens svenska synskadade och deltagare i Hälsa3-projektet lyfter fram just den biten.

– Jag jobbar ensam och periodvist är det väldigt stressigt. Det har varit givande att få träffa andra organisationsanställda i samma situation för att diskutera och dela erfarenheter med.

Deltagarna har träffats fyra gånger regionalt och tre gånger gemensamt. Varje träff har haft ett eget tema. Förutom Firstbeat-analysen, stress och stresshantering, har deltagarna fått ta del av en mängd olika arbetshälso-relaterade ämnen: Personligt ledarskap, Välbefinnande i arbetet, Arbetsstress och Workfullness – det digitala arbetslivet, Glädje och passion – fram-

tidens viktigaste arbetskompetenser, för att nämna några av rubrikerna på föreläsningar som hållits.

Vad hade du för förväntningar på projektet, Ann-Sofi?

– Jag ville få kunskap och inspiration att förbättra min hälsa och på så sätt öka mitt välmående på jobbet. Vi har haft ett varierande och bra program. Föreläsningarna om stresshantering, återhämtning, sömn och vikten av att prioritera rätt, har varit till stor nytta för mig. Seminariekryssningen till Stockholm med studiebesök vid Sveriges riksdag var nog projektets höjdpunkt!

Ni har haft er sista träff, vad händer nu, Anna-Karin?

– Vi gör som bäst en utvärdering av projektet. Deltagarna har också själva fått fundera på framtiden: vad de tar med sig och på vad de kommer att fokusera på efter Hälsa3. Många gånger vet vi vad vi borde göra för att må bra men av någon anledning gör vi det ändå inte.

Blir det ett nytt Hälsa3-projekt?

– Vi får se, det är för tidigt att säga.

Ann-Sofi Grankulla skulle gärna delta i ett någon form av Uppföljnings Hälsa3-projekt om ett sådant ordnades.

– Och jag skulle absolut rekommendera andra att delta i Hälsa3-projektet om det ordnas igen. ♦

Hälsa3-projektet

- ♦ Startade i oktober 2016 och avslutades i september 2017
- ♦ En unik satsning på arbetshälsa för personal inom tredje sektorn i Svenskfinland
- ♦ I projektet deltog 45 personer.
- ♦ Syftet med projektet var att öka medvetenheten och kunskapen om arbetshälsa, till nytta för deltagaren och organisationen.
- ♦ Arrangerades av SFV och Folkhälsan. Samarbetspartners var Svenska studieförbundet och Veritas.

Varför går det bra för Närpes?

Närpes utmärker sig mot alla odds med ett dynamiskt näringsliv och låg arbetslöshet. Samtidigt har andelen utrikes födda ökat från tre till tretton procent under de senaste tio åren. Den lilla stadens framgång ger vid handen att invandringen faktiskt är en stor resurs för de lokala perifera samhällena. Lyckas Närpes med något som andra inte gör?

Text Kenneth Nordberg ~ Foto Jonas Harald

I en region med knappa 18 000 invånare, belägen långt utanför pendlingsavstånd till tillväxtcentra, har Närpes lyckats med omställningen till en mer diversifierad ekonomi, där antalet arbetsplatser i servicesektorn i stort sett har ersatt förlusten i primärsektorn. Företagshuset Dynamo har här varit en drivande aktör. Dynamo var faktiskt den första näringslivsutvecklingcentral att etableras i Österbotten år 1992 och kom därför i god tid igång med det omställningsarbete som EU-inträdet ställde landsbygdskommuner inför. Dynamos arbetsmetod har varit att etablera ett nära samspel med företagen och på det sättet långsiktigt bygga förtroende.

centrumområdet med nya servicebyggnader, en verksamhet som även fört med sig investeringar från den privata sektorn.

INVANDRINGEN VÄNDE PÅ DYSTRA BEFOLKNINGSPROGNOSE. Från 1980-talet och framåt har befolkningmängden i kommunen minskat i stadig takt. Det har särskilt handlat om att ungdomar flyttat ut, vilket strax efter millennieskiftet skapade ett demografiskt ”tomrum” med ett oroväckande litet antal människor i barnafödande ålder. De lyckade satsningarna i näringslivet har dock gjort att suget efter arbetskraft inte mattats av, och det är här som invandringen kommer in i bilden. Invandringen har främst bestått av arbetskraftsinvandring, framförallt till växthusnäringen,

” Framgångsrik näringslivsutveckling står och faller med mjuka värden som tillit och social sammanhållning.

SATSNING OCH PRODUKTUTVECKLING.

I ett läge då grannkommunerna tappade arbetsplatser i rask takt, lyckades Närpes till och med öka antalet arbetsplatser. Den största branschen i Närpes, både vad gäller antalet arbetsplatser och omsättning, är växthusnäringen, där en klustereffekt har möjliggjort produktutveckling och en nödvändig anpassning till förändrade marknadsförhållanden. Även metallbranschen är betydande med offensivt satsande exportföretag. Madrassfabriken har lyckats med att skapa produkter som har haft efterfrågan också under de ekonomiskt dåliga tiderna. Samtidigt har det från offentligt håll satsats på att bygga och utveckla

men även till andra branscher. Rekryteringen till växthusbranschen går ofta till så att det är redan etablerade inflyttare som använder sina nätverk i hemlandet när mer personal behövs.

Ökningen av inflyttningen har i stort sett kompensert både ungdomarnas utflyttning och efterkrigsgenerationens pensionering och kastat om de dystra befolkningsprognoser som presenterades i början av 2000-talet. Närpes har i dagsläget istället stora utmaningar i att inhysa barn i skolor och daghem. Under de senaste åren har två nya dagis byggts, medan ett tredje är under planering. I centrumskolorna är andelen utrikesfödda nära 40 procent, vilket förstås stäl-

ler höga krav på att skapa integreringsmodeller som fungerar. Invandringen har svängt de nedåtgående trenderna: till exempel har andelen personer under 15 år faktiskt ökat de senaste åren.

VAD ÄR FRAMGÅNGSRECEPTET? Den främsta framgångsfaktorn är utan tvivel näringslivssatsningarna, som gjort att antalet arbetsplatser hållits på en remarkabelt stabil nivå med tanke på stadens perifera läge. Framgångsrik näringslivsutveckling står och faller med mjuka värden som tillit och social sammanhållning, bland annat att det finns ett nära och förtroendefullt förhållande mellan företag och myndigheter. Den i sammanhanget så viktiga entreprenörskapsandan bygger också den på faktorer som sociala normer och socialt och kulturellt stöd. En annan fördel har varit att det funnits utbud av arbetsplatser som inte ställer absoluta krav på språkkunskaper, vilket gjort det enkelt för utifrån kommande att börja jobba.

Även här har den sociala tilliten och det sociala kapitalet en viktig roll att spela.

De sociala nätverken kan främja det lokala samhällets utveckling, men kan även ha en utestängande effekt. I den globaliserade världen måste ett framgångsrikt lokalt samhälle ha en öppen attityd till omgivningen och till främmande element. Så här långt verkar Närpes ha lyckats med den svåra avvägningen. Faran med enkla lågavlönade jobb är dock att de skapar skillnader mellan folkgrupper, som i förlängningen kan äventyra den goda sociala sammanhållningen. För framtiden står Närpes därför inför utmaningen att smörja den sociala rörligheten även för inflyttade. ♦

Svenskt KaffeSnack under Landsbygdsparlamentet

Text Kenneth Sundman

I samband med Landsbygdsparlamentet den 1-3 september 2017 i Leppävirta, Norra Savolax hölls under den andra dagen ett svenskspråkigt drop-in temakafé med aktörer och inspiratörer från Svenskfinland. Ämnena som togs upp var integration och företagsamhet, samhälleligt företagande, samt REKO.

NYFIKEN PÅ INTEGRATION OCH FÖRETAGSAMHET. Närpes stad står som ett gott exempel på en lyckad integration av arbetskraftsinvandring (se föregående artikel). Sedan 1980-talet har man arbetat framgångsrikt med att integrera invandringen av arbetskraft, vilken till största delen utgörs av vietnameser och bosnier. Enligt stadsdirektören **Hans-Erik Lindqvist** är hela samhället med i integrationen, allt från dagis till skolor och företag. Flexibiliteten är a och o.

Sysselsättningskoordinatören i Närpes stad **Markus Blomqvist** menar att de i Närpes har en snabb integration, där nyckeln är att få jobb, vilket arbetskraftsinvandrarna måste ha när de kommer till Finland. Yrkesskolutbildning ges åt invandrarna via Yrkesakademien och till exempel genom närvårdarutbildningen. Det finns även ett kontor, Welcome office, som fungerar bra. Bostadsbristen, särskilt i centrum, är dock ett problem, liksom att det är för lite utrym-

men i skolor och daghem, vilket även nu har börjat synas ute i byarna.

Johanna Smith, som är trädgårdsombudsman vid Österbottens Svenska Producentförbund rf och växthusföretagare, säger att arbetskraftinvandringen är viktig för växthusnäringen, vilken är en arbetskrävande bransch. Smith, som anställde den första invandraren 2003, har i dag åtta arbetare med olika härkomst. Växthusnäringen kan även vara en utkörsport till annat för invandrarna. De flesta av invandrarna stannar emellertid i Närpes och blir finländare.

Vissa kurser som Finlands svenska 4H ordnar i Närpes kan uppvisa en stor utländsk andel, som till exempel. en matskolekurs med 25 procent utlänningar och tjeigrupper med 20-25 procent utlänningar. Det här beror på att de utländska ungdomarna har ett litet kontaktnät. Men det ordnas ofta kulturella fester och så tar de hand om varandra.

FOTO: ARI BERG

NYFIKEN PÅ SAMHÄLLELIGT FÖRETAGANDE. I Skottland finns officiella organ för samhälleligt företagande, community business. Byborna kan bli aktieägare i dessa samhällsföretag, vilka kan syssla med helt kommersiella saker. I allmänhet startar man ett aktieföretag för att dela ut vinst åt ägarna, men syftet kan även vara annat, till exempel socialt. Här kan en ideell förening äga aktieföretaget. I samhälleligt företagande tar man det bästa ur ideella föreningen, profitsektorn och non profitsektorn.

FOTO: PIA PETTERSSON

FOTO: ANN-SOFI BÄCKGREN

Inledande debatten under öppningssessionen hette Mielikuvia ja marginaaleja. Mia Aitokari tolkar till svenska för åländska och svenska representater.

Enligt **Håkan Björk** i Umeå, som sedan 1990-talet agerat språkrör, främjare och inspiratör för modeller i arbetslivet, socialt entreprenörskap, samt social business och gemenskapsföretagande (samhälleligt företagande används som term i Finland), har inte gemenskapsföretagandet spridit sig särskilt mycket i Sverige. Ett bra exempel på allmännyttigt företag är dock Vasaloppet. Ett lyckat exempel från Finland är Bergö Öråd, som driver äldreomsorgen i aktieföretagsform tillsammans med Malax kommun.

Då man börjar med ett samhälleligt företagande, slår man först fast de samhälleliga målen (byns bästa), sedan syftet (vem sak är det att äga, engagera?) och typ av affärsverksamhet, samt slutligen att vinsten återinvesteras i bolaget.

NYFIKEN PÅ REKO. Drop-in temakaféet avslutades med **Thomas Snellman**, som veckan innan vunnit ännu ett matpris.

Denna gång vann han ett pris i kategorin Nordisk matentreprenör i den första nordiska mattävlingen Embla, vilken hölls i Köpenhamn. Snellman påpekade att hela hans REKO-engagemang är tillfälligheter från början till slut. Resan har gått via nybörjarkurser i franska och arbete i Frankrike till att "stjäla" idén från samma land till Finland. Idén går ut på att konsumenterna köper varorna direkt av producenterna på överenskomna platser. Beställningar görs via Facebook och sedan delas varorna ut vid speciella tillfällen.

Snellman var med och startade konceptet med REKO-ringar i Jakobstad 2013. Sedan tog det fart med ringar ibland annat Tammerfors, Kristinestad, Mariehamn, samt Oravais, Vörå och Maxmo, varav de tre senare utgör dagens Vörå. Då det var som mest hektiskt gav Snellman under en vecka sex tidnings-, fyra radio- och två tv-intervjuer. Under år 2016 omsatte REKO i

Finland 30 miljoner euro via 170 ringar med ett medlemsantal på 250 000 personer.

År 2014 blev Snellman inbjuden till Frankrike för att tala om idén i Finland med REKO, en idé som han alltså "stulit" från fransmännen själva. Vidare har Snellman gästbloggat hos Jordbruksverket i Sverige, varit inbjuden av EU-kommissionen för att tala i Bulgarien, samt även inbjudits till Italien för att spela in ett TED Talks.

Men REKO hade även en kritisk tid 2014 när det ännu var i en uppstartande fas. Men det ordnade upp sig senare under hösten då skördetiden var förbi och fler producenter anslöt sig. För producenterna innebär REKO-handeln bättre förhandlingsposition, medan Facebook är en utmärkt kanal för direkt handel. REKO har ännu möjligheter att växa och bli större, även internationellt. ♦

Landsbygdsmiljöer

– finlandssvenska livsmiljöer

Text Kenneth Sundman & Ann-Sofi Backgren

SFV (Svenska studiecementalen) har i över 20 år arbetat med finlandssvenska livsmiljöer på landsbygden och skärgården. För detta arbete har SFV också erhållit statsbidrag. Eftersom samhället förändras har också metoderna och innehållet förändrats under årens lopp. Idag jobbar SFV med landsbygdsutveckling utgående från två block. Det ena sker inom ramen för samarbetsorganet Svensk Byaservice och det andra inom ramen för det nationella samarbetsnätverket IDNET- Svenskfinland som brobyggare och pilotområde. Båda dessa block erhåller även statsbidragsfinansiering. I detta nummer presenteras Svensk Byaservice närmare.

SAMARBETSFORUM SEDAN 1994. Svensk Byaservice började som en benämning på det inofficiella samarbetsorgan som stod bakom kampanjen inför första Landsbygdsriksdagen 1990 i Vörå, då den ordnades av Studieförbundet i Österbotten/Svenska studiecementalen (SFV) och Svenska Österbottens landskapsförbund. Svensk Byaservice, som officiellt bildades på avtalsbasis år 1994, är i dag ett samarbetsforum som upprätthålls av SFV, Sydkustens landskapsförbund och Svenska Österbottens förbund för utbildning och kultur.

Svensk Byaservice jobbar för att stöda och informera tvåspråkiga Leader-grupper och dito regionala byaföreningar, samt andra finlandssvenska lands-

bygdsaktörer. Förutom informationsverksamheten ligger fokus på de så kallade Tammerforsträffarna där de tvåspråkiga Leader-grupperna och de regionala byaföreningarna förs samman i kompetenshöjande syfte.

FINLANDSSVENSK LANDSBYGDSRIKSDAG. Vart annat år står Svensk Byaservice, i samarbete med lokala arrangörer och andra samarbetspartners, främst IDNET, som värd för den finlandssvenska Landsbygdsriksdagen (allfinlandssvensk sedan 1994). Landsbygdsriksdagen samlar byaråd, projektmänniskor och personer inom landsbygdsutveckling i Svenskfinland till debatt om by- och landsbygdsutveckling, samt ger byrådsaktivister och andra landsbygdsutvecklare möjlighet till utbyte av idéer, lära av varandra och knyta kontakter. Nästa Landsbygdsriksdag hålls den 6-7 oktober 2018 på Åland.

Svensk Byaservice följer med den pågående landskapsreformen. Utgående från förändringarna formas verksamheten inom Byaservice med fokus på tredje sektorn i samarbete med IDNET/nätverksprojektet Svenskfinland som brobyggare och pilotområde.

SYTY. Inom den nationella takorganisationen Suomen Kylätoiminta ry (SYTY) – Byaverksamhet i Finland rf har Svensk Byaservice hand om delvis den svenskspråkiga verksamheten och blivit SYTY:s svenska ”distrikt”.

Byaservice medverkar aktivt i SYTY:s verksamhet, samt deltar i teammöten och utskott för att bevaka och stärka finlandssvenska intressen för lokal utveckling. Byaverksamhet i Finland rf:s verksamhet inbegriper aktivatorverksamhet, koordinering och information.

Med anledning av Finlands 100-årsjubileum 2017 hölls ett Landsbygdsparlament 1-3.9 i Leppävirta, Norra Savolax. Under evenemanget ingick svenska inslag där IDNET fungerat som koordinator. Svensk Byaservice var med och marknadsförde evenemanget. Byaservice deltar tillsammans med IDNET även i nordiska och internationella verksamheter, främst med Riksorganisationen Hela Sverige ska leva och med Hela Norden ska leva, för att utbyta erfarenheter och metoder i stärkandet av den finlandssvenska lokala utvecklingen.

VÅRA INFOKANALER. Svensk Byaservice informerar om landsbygdsutveckling via Facebook, <https://www.facebook.com/groups/220058525177516/>, Twitter <https://twitter.com/byaservice>, blogg <https://byaservice.wordpress.com/> och hemsidan www.bya.net. Stationeringsort är SFV:s regionkansli i Vasa. Adress: SFV i Österbotten, Handelsplanaden 23 B, 65100 Vasa.

Svensk Byaservice
www.bya.net

FOTO: PIA PETERSSON

Och så hjälper vi varandra

MÅÅÅ!!! Från gräsmattan nedanför huset ekar det av rop och skratt. Där spelas fotboll med liv och lust. Den yngsta spelaren är 12 år, den äldsta 55. Fäder och söner (faktiskt också en mamma) jagar bollen och varje mål beledsagas av ett avgrundsvrål. Tre av de unga spelarna är irakiska flyktingar. Jag betraktar dem när de spelar, inga sorger förefaller tynga dem och ändå vet jag ju...

Två av dem är bröder. I sitt förra liv hade de en restaurang. En dag kom milisen och tog hand om dem för att göra dem ”fogliga” för sina syften. Det handlade om att ta reda på och förmedla uppgifter om restauranggäster. När de halvdöda efter tre dagars avancerad tortyr släpptes iväg var de i ett sådant skick att finländsk sjukvårdspersonal flera månader senare inte hade någon svårighet att beskriva vad de varit med om. Men det var inte det värsta. ”Det största problemet var när vi kom hem, vår far var borta.” Det visade sig att fadern då milisen tog pojkarne hade fått en hjärtinfarkt och var död och begravd när de återvände.

Då de två månader senare var i sådant skick att de kunde återuppta verksamheten uppenbarade sig milisen på nytt. De beslöt att fly, kanske inte precis till Finland, men bort. Mamman, den enda närstående de hade kvar, tog de med sig. Hon drunknade när båten sprack och gick till botten med pass, pengar och andra handlingar.

I Finland fick de avslag på sin asylansökan. Man slog fast att de inte var i fara som personer utan på grund av sitt yrke. De är skickliga kockar som framgångsrikt utövat det här yrket och betalat skatt under de två år de vistats i Finland. Migris lösning för deras del är att de byter yrke och bosätter sig på något annat ställe i Irak. Simsalabim, hur enkelt som helst.

Känner den som kommer med ett sådant förslag till att Finland har en skriande brist på arbetskraft inom just den yrkesgruppen? Att vi för närvarande importerar kockar i hundratal från Filippinerna. I ett TV-reportage ser vi deras hustrur packa ner av barnens kläder. Att lukta på när svårmodet kommer över dem. Familjerna får de inte ta med sig.

Hur känns Finland för de här unga irakierna, undrar jag när jag betraktar dem i full fart på fotbollsplanen. Längtar de tillbaka till livet de levde innan Georg W Bush startade sitt krig. Livet då de kunde sköta sin restaurang i fred, då de på fritiden umgicks med sina föräldrar och sina husdjur? Vad saknar de mest från sitt förflutna?

Hassan, den yngre av bröderna besvarar frågan då vi vid ett annat tillfälle tar upp diskussionen: ”Jag saknar de sena kvällarna när arbetet var slut och alla grannarna kom ut och vi satt vid långa bord och vi drack te, irakiskt te, och vi samtalande. Jag tyckte så mycket om när där var alla de där gamla kvinnorna som hade så mycket att berätta och som öste ur sin erfarenhet. I Irak högaktar vi gamla människor, de har levat och sett så mycket som de kan lära vidare åt oss. Kanske vi kan litet mera teknik, men vi kan säga åt dem att om du trycker där och där så kan du klara det och det och så hjälper vi varandra”.

Anna Lena Bengelsdorff

HAR VERKAT SOM LÄRARE I HISTORIA, SAMHÄLLSLÄRA OCH NATIONALEKONOMI VID FLERA SKOLOR I HELSINGFORS.

”
Jag saknar de sena kvällarna när arbetet var slut och alla grannarna kom ut och vi satt vid långa bord och vi drack te, irakiskt te, och vi samtalande.

Text Camilla Lindberg & Foto Magnus Lindberg

HÄR DÅNAR HISTORIENS HAV

*Den mytomspunna ön Jurmo i Åbolands skärgård
hyllades bland andra av Arvid Mörne. Ännu i dag
utövar den sin dragningskraft på besökare.*

”

Det Jurmo är som du i fjärran ser
så blånande i aftonskuggor drömma.
Det skymmer för din blick, det syns ej mer,
när natten brutit in och sol gått ner,
säg längtar du ej ut till ön som ger dig frid och låter dig all oro glömma”.

Sista strofen ur Jurmohymnen

Sandvikharun med sitt forna fiskeläge är unikt.

Det finns något magiskt i atmosfären när man närmar sig Jurmo som ligger i det yttersta havsbandet, ungefär sju nautiska mil, nordost om Utö. Inte att förväxla med sitt namne i den åländska skärgården.

Den stora ön fläker ut sig som en långt utdragen svart kropp i havet, flera kilometer långa obebodda rullstensåsar, en del tallskogsvegetation som motvikt till det annars karga, och så den vita träkyrkan som ett landmärke mitt på. Den koncentrerade byn med sina boningshus i trä är fullt synlig, där den ligger en rejäl bit ifrån gästhamnen dit de flesta besökare först kommer, oavsett om de lägger till med egna båtar, eller anländer med turbåten MS/Eivor från Pärnäs.

SOLSKIFTE MED ANOR. Ön, som nämns redan i det medeltida danska itinariatet har under årens lopp definierats som ett maritimt kulturcentrum, men

samtidigt också ett spritsmugglarnäste och vrakplundrartillhåll. Allt stämmer, men för eftervärlden ter sig ändå kanske de urgamla överlevnadsstrategierna som människorna utformat i samklang med naturens villkor som de mest fascinerande.

Jurmo var nämligen Finlands sista samfällda by och det rådande systemet utgående från vilket man förvaltade sina ägor byggde på ett föränderligt system med rötter så långt tillbaka som medeltiden. Till andra säregna företeelser kan nämnas gårdarnas egna hemliga torskkrum som fanns ute till havs.

Jurmo övergav det såkallade solskiftet så sent som på 1990-talet. Det kan mycket förenklat beskrivas som ett rättvisesystem där samtliga gårdar erhöll rättigheter till markandelar i både bättre och sämre jord. I mitten av 1980-talet kom redan en stor förändring då finska staten köpte in sig på ön, med syfte att grunda naturskyddsområden i anslutning till Skärgårdshavets nationalpark.

ETT LYCKAT STORSKIFTE. Tom Andersson, numera heltidskriven på Jurmo, menar att med facit i hand så verkar storskiftet har varit en övervägande bra sak för Jurmo som skapade ordning i ägoförhållandena.

– Solskiftet hade sina fördelar, det tvingade markägarna till samarbete och skapade också rättvisa på lång sikt och var säkert fungerande ännu på den tiden då Jurmo var ett utpräglat fiske- och fångstområde där varje gård hade ett bestämt antal kor och får. Den tiden var emellertid förbi då storskiftet genomfördes.

Statens inblandning var i det här fallet inte heller av ondo.

– Staten betalade storskifteskostnaderna och utan statens markförvärv är det möjligt att storskiftet inte hade blivit av. Det är möjligt att markägarnas förväntningar på staten som markägare var för höga. Min bedömning är att staten i vissa avseenden har varit en passiv ägare och kunnat satsa lite mera på

skötseln av sina områden. Å andra sidan känner åtminstone inte jag till att staten har satt ”käppar i hjulen” för exempelvis privata bygg- och andra projekt, säger Andersson.

LOCKANDE Ö. Men det är inte enbart staten som visat intresse. För språk- och folklivsforskare har ön redan länge utgjort ett sant mecka. Det samma gäller ornitologer och även de kulturpersonligheter som låtit sig fångas och inspireras av människorna och den karga och natursköna miljön som inte hittar sitt like någon annanstans. Till dem hör **Arvid Mörne** som besökte ön i början av 1900-talet och sedan skrev flera dikter där motiven kan spåras till Jurmo.

Han skrev bland annat: ”Heden ligger tyst och mörk. Runt omkring dånar havet mot de långa reven. Detta landskap kunde kanske skrämja, men jag känner mig lugn som aldrig förr, då jag betraktar de enkla korsen. Jag tänker på alla dessa goda och starka människor,

mar och lät sig inspireras av den unika utskärsväxtligheten. Hans spår syns ännu på ön, inte minst genom texten till Jurmohymnen som senare tonsattes av **Lasse Mårtenson**, en annan person som fattade kärlek till ön under sin levnadstid. Ännu kunde nämnas **Benedict Zilliacus** som rörde sig i dessa vatten.

”SKADAD” AV TYSTNADEN. Ännu idag anländer kända författare, internationellt kända musiker och andra kulturutövare inom konstbranschen regelbundet till ön. Många förblir anonyma, måna om att få bibehålla den fristad de funnit, också om det bara är för en kort tid. De spartanska hyresstugorna är attraktiva och bokade till och med år på förhand.

– Hit kommer folk i första hand för att tälta på anvisade områden, bo några dagar i stuga, cykla eller vandra. På ön är bebyggelsen koncentrerad till två områden. Största delen av ön är obebodd och man kan därför vandra omkring utan rädsla för att störa någon →

Th.: Klas Mattsson är fast bosatt med sin familj på Jurmo. Tv.: Lärarparet Sonja och Patrik Bengtfolks tillbringar somrarna på ön där släktgården finns.

Th.: Turbåten M/S Eivor är en viktig förbindelselänk mellan fastlandet och yttre skärgården.

eller att av misstag hamna in på någons gårdsplan, säger **Agneta Andersson** som har sina rötter på Jurmo ”sedan hedenhös” som hon uttrycker det.

– Hit kom jag alla skollov och senare semestrar. Att tillbringa ledigheten annanstans kändes fel. Varför resa bort när allt jag brydde mig om fanns på Jurmo?

Sedan 1997 är hon fast bosatt på ön, en barndomslängtan som kunde förverkligas främst på grund av att hon träffade sin nuvarande make **Björn Lindström**. Stax innan fick ön elektricitet. Det bidrog också till beslutet.

– Man ska helst inte bo ensam på en ö i havsbandet och han var redo att flytta till Jurmo med mig. Nu är jag så ”miljöskadad” av tystnaden och ron här ute att jag har svårt att trivas på fastlandet. Knappast skulle jag längre klara livet i en stad, säger hon.

I JURMO-PERS ANDA. Men att leva ute på ön betyder ingalunda isolation. I byn bor visserligen enbart tio personer året om, men antalet växer galant till femtio när släktingarna anländer sommartid från fastlandet. När det är vackert väder kan upp till trehundra båtutrustare strömma till på en enda dag. De anlägger gästhamnen där det numera finns ett

utvidgat kafé och en butik som drivs av **Klas Mattsson** från Norrgrannas som är son till den numera avlidne men legendariske **Jurmo-Per**.

Sjöboden som inrymmer kaféet har vägghyllor täckta med urdruckna spritflaskor. Precis som under faderns tid. Men de rökta flundrorna ersätts numera ofta av inköpt fisk som inte simmat i Jurmovattnen.

Tillsammans med **Patricia Stoor** och två barn lever Klas Mattsson på ön under hela året. Inte heller för honom existerar alternativ till Jurmo-livet. Här skapar man sin egen värld, men inte otillgänglig för andra. Umgänge mellan byarna på de närliggande öarna existerar. I början av juni träffas man till exempel under kyrkogårdstakot.

– Jag började bjuda in Björkö och Utö till gemensamt städnings- och planteringsstälko för tolv år sedan. Vi planterar blommor på alla gravar, städar, röjer, dricker kaffe och äter soppa. Nu har Utö egen begravningsplats, men alla gamla Utögravar finns på Jurmo, precis som Björkögravarna. Under sommaren är kyrka och kyrkogård en stor turistisk sevärdhet, säger Agneta Andersson som även sköter klockringningen på ön.

Hon har rätt. Vyn är filmatisk med det vita träkapellet stående bland enris

och ljung. De färgglada blommorna på gravarna lyser lång väg. Grunden hålls däremot stängd för att inte Norrgrannas alpäckor skall få för sig att mumsa i sig av blommorna. Också de är en smått absurd syn.

Det är en överklig plats, men samtidigt så övertydligt levande och självklar i sin universala existens där det heliga inte kan förnimmas ovan molnen utan exakt där fötterna trampar jorden.

SKOLA PÅ UTÖ. Att överleva på ön också vintertid är däremot inte längre en självklarhet. Människan kan inte leva av bröd allenast, som det brukar sägas. Ett sant påstående, men inte heller utan bröd, kunde man kanske tillägga.

– Turismen lyfts alltid fram, men alla öar kan inte bli turistiska dragplåster. Inte heller kan och vill alla skärgårdsbor vara turistföretagare. Fiske eller lantbruk med djurskötsel kan ingen leva av i utskären idag. Säkert måste skärgårdsbon nu liksom förr vara mångsysslare. För mansdominerade yrken som timmermän och snickare finns det alltid jobb. Svårare är det för utskärens kvinnor, säger Agneta Andersson.

Ett annat dilemma som kan försvåra livet på ön är de långa avstånden till skolan. Det har det bosatta paret Matts-

son-Stoor fått uppleva när sonen **Emil** inledde sin skolgång den här hösten på lotsön Utö. Att komma hem varje dag fungerar inte logistiskt. Lösningen blev en modell där den ena föräldern tillbringar några nätter i veckan på Utö tillsammans med sonen. De övriga dagarna sker undervisningen på distans.

GAMMALT FISKELÄGE. Jurmo har även beskrivits som en sista genuin utpost för de urgamla fångstkulturerna. Ett arv väl värt att bevara genom konkreta traditioner. Under lågsäsong är sälfesten i maj en viktig begivenhet som ordnas av Jurmo jaktförening. Till jaktområdet hör också Aspö och Björkö. Sälfesten innebär samtidigt ett välbehövligt och trevligt umgänge mellan byarna.

Agneta Anderssons mångåriga och gedigna kulturengagemang inkluderar även det prisbelönta Vrakplundrarförlaget med hemvist på ön. Men engagemanget sträcker sig långt längre än så.

Söder om Jurmolandet ligger Sandvikharun som fungerade som ett säsongfiskeläge under första hälften av 1900-talet. Här finns i dag ännu fem små övernattningshus och holmen intar därmed sin plats som det enda forna fiskeläget i Åboland där flera än ett av de ursprungliga husen finns bevarade.

– Jag är ägare till Sandvikharun och varje år försöker jag och min man lappa och laga någonting på husen. Många har renoverat husen under årens lopp, främst pensionerade fyrmästaren Gunnar Andersson som var med i fisket redan som barn. Sommaren 2012 hade vi stort renoveringsstälko med hjälp av lärare och elever vid bygglinjen i yrkeshögskolan i S:t Karins. Nu börjar det igen vara dags för ett större projekt, men först ska jag skriva klart min bok om Sandvikharun.

Det är inte Agneta Anderssons första bok. Bakom sig har hon folklivsskildringen, den prisbelönta boken Jurmo by – närmast havet, som är en viktig källa att ösa ur för den som önskar få veta mera om den mytomspunna ön som även beskrivits som ”De stora, lugna linjernas land”.

För den som önskar besöka ön på andra sätt än med egen båt finns turbåten Eivor, öns livlina, men inte alls så självklar längre.

– Det allra viktigaste för alla som bor utan fast vägförbindelse är kommunikationerna. Därför var det direkt farligt att trafikminister **Anne Berner** tilläts lansera ett förslag till chockhöjda avgifter på förbindelsebåtarna. Förslaget var skrämmande, inte verklighetsförankrat och det värsta är att det kunde ha varit

förödande för framtidsstron på sikt, särskilt hos unga familjer.

– Själv tror jag att höga avgifter leder till att det främst är pensionärer som kan bo i utskären i framtiden, säger Agneta Andersson. ♦

♦ Jurmo hör i dag till Pargas stad. Till mitten av 1800-talet hörde Jurmo till Kökar och kallades Söder-Jurmo för att undvika förväxling med Jurmo i norra Åland.

♦ Cirka 70 procent av Jurmo är i privat ägo. Huvudön där byn finns hör till Salpausselkä III randmoränen. Desutom ingår en vidsträckt skärgård med kobbar och skär.

♦ På årsbasis räknar man med flera tiotalstusen besökare. På ön finns 10 mantalsskrivna.

♦ De främsta sevärdheterna är de långa reven med rullstensvallar, hedlandskapet, kapellet och fornlämningar. Här finns även butik, kafé, restaurang, cateringservice samt Forststyrelsens stuga med utställning.

♦ Rutten Pärnäs-Nötö-Aspö-Jurmo-Utö trafikeras av M/S Jurmo 5-6 turer i veckan i båda riktningar.

Fakta ur boken: *Jurmo by – närmast havet*.

FRIS för fram finlandssvenskarna i Sverige

Text & Foto *Sunniva Ekblom*

I augusti när Finlands 100 självständiga år firades med ett brett upplagt kulturprogram i Stockholm spelade Närpes skolmusikkår på scenen i Kungsträdgården. Tack vare FRIS.

Att FRIS, som är förkortningen för Finlandssvenskarnas riksförbund i Sverige, valde att bjuda in Närpes musikkår för kulturkavalkaden i Kungsträdgården på sensommaren, beror kanske på att föreningen Svenska österbottningar hör till FRIS större, livskraftiga medlemsföreningar med medlemmar i alla åldrar. De flesta andra medlemsföreningar samlar upp 60+:arna. Förbundet grundades 1969 när utflyttningen var stor från Svenskfinland.

På Bellmansgatan på Södermalm har FRIS sitt kontor. Man delar gedigna och centralt belägna lokaliteter med Sverigefinska riksförbundet RSKL. Därifrån fördelar FRIS sitt stöd och ekonomiska bidrag med hopsamlade medel både från Sverige och Finland, till sina 16 medlemsföreningar runt om i Sverige.

– Föreningarna har varit fler, verksamheten har minskat med dagens cirka 1 400 medlemmar som ofta hör till den äldre ålderskategorin, säger **Inger Nyblom Hermansson**, FRIS ordförande.

FAGERSTA JÄRNBRUKS HISTORIA. Inger Nyblom Hermanssons tal får färg av skånskans skorrande. Hennes koppling till Svenskfinland är via mannen, **Peter**

Nyblom som har sina rötter i Kronoby. Hon trivs bland finlandssvenskarna och deras trevliga traditioner. Dessutom liknar den finlandssvenska flaggan Skånes flagga. Och vissa ord känner hon igen från skånskan – ta ordet ämbar som ett exempel, det sa alltid hennes farföräldrar i stället för hink.

De finlandssvenska mattraditioner som Inger känner till är de samma som för finnarna, jullådor, jultårtor, munkgrisar, memma, och mjöd till första maj. Runebergstårtor till Runebergsdagen.

– Och så ser man på Sveriges tv i Svenskfinland!

Föreningsengagemanget är gediget. I mer än 20 år har hon varit aktiv i Föreningen Finlandssvenskar i Fagersta där hon bor – och de senaste åren som ordförande. Fagersta bruks historia är makens specialintresse. Bland brukets personal hittas många finländare och på 50- och 60-talet skrevs det in på personalkortet om personen hade finska eller svenska som modersmål. Så många är sverigefinnarna i Fagersta att det är ett finskt förvaltningsområde, utan att ta hänsyn till om sverigefinnen har finska eller svenska som modersmål.

– Min man tog med mig till föreningen och jag kände mig hemma med en gång, säger Inger. Föreningsengagemanget har hållit i sig och numera som pensio-

när får det mer av hennes tid. På gång är insamling av levnadshistorier bland gamla finlandssvenskar Fagerstabor.

Blandas dialekterna i Ingers familj, med mannen som har språktillhörighet i österbottniskan?

– När han pratar med mig anpassar han sitt uttal efter mig - österbottniskan tar över när han pratar med sina syskon. Och när vi är i Kronoby går allt på dialekt, berättar Inger.

EGEN MINORITETSSTATUS? Finlandssvenskarnas minoritetsstatus i Sverige har blivit en viktig intressefråga för FRIS. Sverigefinnarna har säkrat sin språkliga minoritetsstatus i Sverige tillsammans med judar, romer, samer och tornedalingar. Finlandssvenskarna som är många i Sverige, har glömts bort, något som Sveriges regering beslutat rätta till i medlet av november när den särskilde utredaren **Lennart Rohdin** ska presentera sin analys av den finlandssvenska gruppens ställning i Sverige. Huruvida gruppen blir en egen minoritet eller inkluderas med Sverigefinnarna återstår att se.

Enligt regeringens proposition från 1998 kan en folkgrupp räknas som minoritet i Sverige om dessa fyra kriterier uppfylls:

Grupp med uttalad samhörighet som till antalet i förhållande till resten av befolkningen har en icke-domine-

Denna höst får FRIS ordförande Inger Nyblom Hermansson och Frida Mäkinen som jobbar på kansliet på Bellmansgatan på Södermalm ta del av regeringens ställningstagande om finlandssvenskarnas ställning i Sverige.

Picknick i Tantolunden är en vårtradition för föreningen Svenska Österbottningar i Stockholm, medan villaavslutningen firas med grillfest och dans på en av restaurangbåtarna på Söder Mälarstrand. Fr.v. Ulrika Högnabba, Yvonne Österbro, Tina Stoor, Anders Fellman, Joanna Sand, Anne Sjökvist och Birgitta Forsman.

rande ställning i samhället. Gruppbestämningen kan inte enbart göras efter gruppens numerära antal utan här måste också vägas in gruppens struktur och sammanhållning.

Religiös, språklig, traditionell och/eller kulturell tillhörighet. Endast ett av de uppräknade särdragen måste föreligga, men de särdrag som gruppen uppvisar måste i något väsentligt avseende skilja den från majoriteten.

Självidentifikation. Den enskilde såväl som gruppen skall ha en vilja och strävan att behålla sin identitet.

Historiska eller långvariga band med Sverige. Regeringen anser inte att det är möjligt att dra en absolut gräns i år mätt. Minoritetsgrupper vars minoritetskultur har funnits i Sverige före 1900-talet kan sägas uppfylla kravet på historiska eller långvariga band.

– Språkkriteriet uppfyller vi ju inte. När ärendet var uppe för tre år sedan hävdade kultur- och demokratiminister **Alice Bah Kuhnke** att finlandssvenskarna inte har en egen kultur, förklarar Inger.

”

Ofta får finlandssvensken i Sverige höra att hen bryter på finska.

FRIS och finlandssvenskarna i Sverige har blivit synliga när frågan om minoritetsstatus stötts och blötts i medie debatten. Inger Nyblom Hermansson och **Barbro Allardt Ljunggren** har fört FRIS talan.

– I Sverige råder okunskap om finlandssvenskarna. I grundskolan lär sig eleverna ingenting om oss. Ofta får finlandssvensken i Sverige höra att hen bryter på finska.

När Inger som lyssnar mycket på radio hörde någon säga att **Mark Levengood** är finsk mejlade hon genast redaktören.

FRIS brukar delta i Bokmässan i Göteborg, i fjol tillsammans med den finlandssvenska tankesmedjan Magma i diskussion om den ökade utflyttningen från Finland till Sverige. FRIS har även samarbete med finlandssvenska författare, till exempel med **Anna Lindholm**, bosatt i Stockholm, som utkom med *Projekt Ines* år 2015 och nyttgäva i år, om inbördeskriget ur kvinnoperspektiv.

Både studier och jobb driver inlands-svenskarna till Sverige med skriande bostadsbrist speciellt i Stockholm. Ofta får FRIS förfrågningar om bostäder, men någon bostadsförmedling har man inte, de som frågar hänvisas till de sociala medierna, enskilda föreningar kan ha sådana inlägg på sina Facebook-sidor. Bostadsanbuderna får ta plats på FB-sidan Ankdammen i Stockholm. ♦

Finlandssvensk

– vad i hela friden är det?

Text *Matts Lindqvist & Mary Gestrin*

Handen på hjärtat, hur mycket vet du om den danska minoriteten i Tyskland? Inte så mycket kanske? Så varför ska vi finlandssvenskar förvänta oss att övriga Norden, och världen utanför vet något om oss? Och är det viktigt att någon vet?

V i ska återvända till danskarna senare i texten. Men först lite Donner. **Jörn Donner** har ju sagt att det är löjligt att älta om hur man i andra länder ser på Finland. Sanningen är att inte så värst många bryr sig, menar han. De enda som orkar intressera sig för Finlandsbilden är vi finländare själva.

Det är i och för sig symptomatiskt för ett litet land – att ägna energi åt att fundera på vad andra tänker om oss. Behovet av att få bekräftelse på sin existens växer ju mindre ett land eller ett folk är.

Därför är det kanske inte så konstigt att också vi finlandssvenskar är överdrivet upptagna med att fundera på hur andra uppfattar oss.

Särskilt gäller det här när vi speglar oss mot Sverige, naturligt nog eftersom Sverige ju är språkligt, och i viss mån också kulturellt sett, vårt modersland. Svenskarna om någon borde väl ändå kunna oss som rinnande vatten, resonerar vi.

Därför är frustrationen desto större när vi märker att – just det – ingen egentligen bryr sig, eller kan något om oss, ens i Sverige.

Nu har vi dessutom fått vetenskapligt stöd för det vi redan visste. I juni släpptes en undersökning om svenskars (o) kunskap om finlandssvenskar. Kunskapen visade sig vara, tja, precis så medelmåttigt som man kunde vänta sig.

Endast en av fem svenskar kände till att Finland är tvåspråkigt och att svenskan är ett nationalspråk i Finland.

Som tur finns det undantag. Sådana stötte jag glädjande nog ibland på under mina år som Nordenkorrespondent för Hufvudstadsbladet. Här ett exempel på ett sådant undantag, en dam som identifierade mig direkt jag öppnade munnen på en av mina många reportageresor på den svenska landsbygden:

– Jaså, du är en sådan där finlandssvensk. Jo, dem känner jag till, sade damen, som därmed överglänste många stockholmare i sina kunskaper om den finländska minoriteten.

För den damen behövde jag inte slå på den automatiska svararen, den som mekaniskt rabblar ur sig självklarheter som att jag tillhör en svenskspråkig minoritet i Finland, att jag är en av cirka 300 000, att jag liksom mina medsjälar bor vid kusten och att jo – vi har svenskspråkig skola, yrkesutbildning och universitet, jodå, det har vi visst (detta med skolan måste ofta upprepas några gånger innan det går in) och att mitt modersmål är svenska, jodå du hörde rätt: svenska (detta är ytterligare ett faktum som måste upprepas ett par gånger innan det sjunker in).

Går vi ännu längre bort, och tar bron över till Danmark, faller kunskapsnivån som en sten till botten i Öresund. Efter två år i Köpenhamn har jag så småningom insett att det ibland är enklast att svara jakande på frågan ”kommer du fra Sverige?”. Annars är jag snart inne i en lång förklaring i samma stil som den som refererats ovan.

Matts Lindqvist är sedan hösten 2015 anställd som senior kommunikationsrådgivare vid Nordiska ministerrådet i Köpenhamn. Tidigare jobbade han på Hufvudstadsbladet, bland annat som nyhetschef och Nordenskorrespondent. Under åren som korrespondent bodde han i Stockholm.

Fast helt nattsvalt är det inte. Jag har faktiskt träffat någon enstaka dansk som känner till oss, och de flesta är också intresserade av att höra mer om vår lilla ankdamm. I Danmark är Finland väldigt fjärran och exotiskt och en liten svensk folkspillra ger bara lite extra krydda åt exotismen.

Rent konkret tycks ändå danskarna göra allt för att förtränga det svenska i Finland. I deras värld heter våra orter

Helsinki och Turku och häromdagen när tidningen Politiken skrev om Finlands ”smukke søfort” så hette det Suomenlinna, och ön där det låg hette Mustasaari.

Ibland kan danska medier ändå överraska och skjuta in det svenska namnet för en ort i någon nyhetstext, som senast i samband med knivattacken i Åbo, där DR, danska motsvarigheten till Yle, skrev om ”Turku - også kendt som Åbo”.

Gemensamt för de flesta nordbor jag träffat är ändå att de tycker att vi är privilegierade. Att ha ett eget nationalspråk och lika rättigheter som majoriteten är en situation som många minoriteter bara kan drömma om.

Samtidigt gnager hos mig en kommentar jag fick för flera år sedan av en

kvinnor som flydde Balkankrigen som barn och som nu bor i Sverige. När hon hörde om våra åtskilda skolor för svensk- och finskspråkiga var hennes spontana kommentar: Oj, lika separat som på Balkan.

På senare tid är det en annan sak som dykt upp i diskussionerna. Allt oftare får jag frågor om det är sant att svenska språket är hotat i Finland. En del har också hört om en allt aggressivare ton mot den svenska minoriteten och är ärligt bekymrade för utvecklingen.

Deras oro får väl stå som ett bevis för att det ändå finns en gnutta medvetenhet om oss utanför vår egen krets, en medvetenhet som kan vara viktig i det långa perspektivet. Blir vi helt bort-

glömda är det ingen som märker vad som händer med oss.

Det för mig tillbaka till inledningen, danskarna i nordtyska Slesvig-Holstein. Också de kämpar för att inte glömmas bort.

Så vad vet vi om dem, egentligen?

Jo, här lite fakta. Det handlar om cirka 50 000 danskar som efter en del gränsdragningar hamnat på den tyska sidan av gränsen på Jylland. De har kvar sitt språk, danskan, de har sina skolor och sin egen danska kultur och sina föreningar, och de har sina särskilda rättigheter, även om det inte alltid har varit en självklarhet.

De är lite som vi helt enkelt, som ropar ut sin frustration om ingen bryr sig om dem.

Finlandssvenska, en dörr till jobb och nätverk

J ag jobbar i Köpenhamn, på Nordiska ministerrådet. Under en normal arbetsdag kan jag krocka med svenskar och danskar i matkön, fundera på e-recept med norrmän, diskutera Arktis framtid med grönländare och försöka få rätsida på FN:s hållbarhetsmål med färingar och islänningar.

På arbetsplatsen är det gemensamma språket flytande skandinaviska. Den hemvana finlandssvenskan blev snabbt uppsatt, inga finska ord och uttryck duger här. Men ingen av de härvarande finlandssvenskarna har heller hemfallit till rikssvensk intonation, vi pratar på med samma tonfall och satsmelodi som hemma. Däremot smyger sig nog ett och annat danskt uttryck in i svenskan ibland, som fælles istället för gemensam och syns istället för anser. Med mina finskspråkiga landsmän talar jag självfallet också svenska, liksom de talar svenska med mig. Här är det ingen som ifrågasätter nyttan med de finska skolornas obligatoriska svenska. Tvärtom beklagar både vi finländare och våra nordiska kolleger ofta att så

många finskspråkiga finländare genom att minimera eller nonchalera sina studier i svenska i skolan medvetet eller omedvetet har valt bort möjligheten att hämta finska intryck och erfarenheter till den här nordiska gemenskapen.

För här står finlandssvenskan högt i kurs. Både danskar och norrmän förstår i själva verket i allmänhet vår tydliga version av svenskan bättre än de förstär den rikssvenska varianten. Och faktum är att vi finlandssvenskar har nytta av att många av oss sedan barnsben har vant oss vid att umgås och kommunicera också på ett, och ofta två, andra språk än vårt modersmål. När man har den erfarenheten i ryggmärgen, vänjer sig örat snabbare också vid det svåraste skandinaviska språket, danskan - trots att det först känns nästan omöjligt.

Engelskan; den undviker vi på den här nordiska arbetsplatsen. Den tar vi till i yttersta nödfall, och betraktar det som ett misslyckande när det går så. För visst är det så att språket är ett kitt, en av de krafter som håller oss nordbor samman, och som skiljer oss från resten av andra regioner i Europa och världen. ♦

Mary Gestrin är kommunikationschef på Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet, som bägge har sina sekretariat i Köpenhamn. Hennes uppdragsgivare och kolleger finns både i Danmark och övriga Norden. Arbetsfältet är präglad av politiska utvecklingen i regionen, och omfattar samarbete med både ministrar, parlamentariker och tjänstemän - och naturligtvis medborgare från hela Norden.

Text Stefan Landberg ~ Foto Norden.org / Mats Bjerde

TILLSAMMANS

kan vi göra skillnad

Visste du att SFV är medlem i en av Nordens bästa och bredaste organisationer, Förbundet Nordisk Vuxenupplysning (FNV)? FNV är en nordisk paraplyorganisation för studieförbund och grundades för nästan 50 år sedan. SFV var med redan från starten.

Aret var 1970 och från SFV sida var rektor **Sigvard Baijars** (Svenska studiecentralen) engagerad.

I många år var han med och bidrog till att utveckla verksamheten både i FNV och i medlemsorganisationerna. Sedan dess har FNV fungerat som en nordisk samorganisation för studieförbund i Finland, Norge, Danmark och Sverige. Idag är medlemmarna nio stycken.

FNV har två stora årliga möten. Generalsekreterarmötet i januari då generalsekreterarna, eller cheferna, för våra nio studieförbund träffar styrelsen och drar upp riktlinjerna för verksamheten. Det andra mötet är ledarforum, som är ett tvådagars seminarium. Ledarforum avslutas den tredje dagen med det formella årsmötet för FNV, där vi bland annat fattar beslut om styrelse, revision och andra föreningsangelägenheter.

FNV jobbar på nordisk nivå för frågor som är viktiga för studieförbunden. Det handlar om lobbying, att söka och få medel från Nordiska rådet och ministerrådet, att fånga upp trender och ten-

denser i våra länders politik som ytterst påverkar våra möjligheter som studieförbund, samt att sprida och få goda idéer på verksamhetsnivå. Det som förenar oss alla är den i stora drag gemensamma värdegrunden, samt gemenskapen och nyfikenheten på varandras verksamhet.

Två personer från varje land är engagerade i FNV- arbetet; en ordinarie och en ersättare. De ordinarie, fyra personer, utgör styrelsen. Ordförandeskapet, liksom viceordförandeskapet, roterar mellan länderna och för närvarande har Sverige och Studieförbundet Vuxenskolan (SV), ordförandeskapet. Undertecknad är den som fått mandatet av SV:s förbundsstyrelse att inneha uppdraget. De övriga kollegerna är **Hans Grishauge**, vice ordförande från FORA i Danmark, **Ivar Odnes** från Senterpartiets studieförbund i Norge och **Beatrice Östman** från SFV i Finland. Till vår hjälp har vi också en generalsekreterare som heter **Ann-Marie Winberg** och som till vardags jobbar för SV i sydvästra Sverige.

Vi gör mycket mer än att bara arrangera ett par möten per år. Dels försöker

vi själva arrangera minst ett seminarium per år – i våras om integrationsfrågor – dels försöker vi få våra medlemsorganisationer att arrangera seminarier och bjuda in FNV:s medlemsorganisationer.

Vi lobbar mot Nordiska ministerrådet för att få till stånd projekt och projektansökningar lite lättare. Våra nio studieförbund når genom alla sina studiecirkel och all verksamhet hundratusentals, om inte miljoner människor i våra nordiska länder. De gemensamma frågorna för oss alla är hur vi på bästa sätt bidrar till att människor mår bra, trivs och utvecklas. Mer konkret kan det handla om integrationsverksamhet för flyktingar och asylsökande, men också hur vi gör för att på bästa sätt hålla kulturtraditioner vid liv. En livsavgörande utbildning kan också vara en verksamhet vi har med Röda korset om första hjälpen, eller hur vi synliggör och stöttar människor med funktionsnedsättning. Ungdomar, musik och teater är andra aktiviteter som några av våra studieförbund ägnar sig åt. Här finns möjlighet till inspiration, idéer och ➔

Här finns möjlighet till inspiration, idéer och goda tankar men också kraft att hämta då man undrar om vi är för få – spelar vi någon roll? Svaret är ja – det gör vi!

goda tankar men också kraft att hämta då man undrar om vi är för få – spelar vi någon roll? Svaret är ja – det gör vi! Tillsammans är vi starkare.

Ta gärna kontakt med oss som är engagerade i FNV. Vi kan hjälpa till att förmedla kontakter, idéer och funderingar på allt från lösa tankar till redan idag väl fungerande verksamheter. För mig personligen är engagemanget i FNV en källa till glädje, en möjlighet att hämta kraft och energi hos likasinnade. Att få prata sig samman under ett par dagars ledarforum – på sitt eget språk – tillsammans med mina nordiska vänner, leder till att

jag kommer hem med batterierna laddade och nya idéer i huvudet. I år har jag dessutom turen att få åka till Helsingfors.

På agendan för årsmötet i Helsingfors står bland annat den fortsatta strategin. Styrelsen föreslår att vi ska fokusera på att skapa goda relationer med politiska aktörer på nordisk nivå. Vi vill att politikerna ska få en god inblick i hur delar av det nordiska civilsamhället arbetar och skapa en öka förståelse för FNV. FNV är och ska vara en viktig aktör på den nordiska arenan. Vi tror att vi på så sätt även skapar legitimitet för ekonomiskt stöd till verksamheten.

Samtidigt måste möjligheterna till idéutbyte och operativt stöd stärkas genom sociala medier, kontaktnät och mer praktiskt inriktade, idéspredande seminarier. Bakgrunden till detta är vår första paragraf i stadgarna: ”FNV ska verka för ökat nordiskt samarbete inom folkbildningsarbetet i sin helhet, med särskild vikt på områdena demokrati, miljö och kultur. FNV vill stärka den nordiska identiteten genom att främja det nordiska inslaget i nationellt, nordiskt och internationellt samarbete samt genom gemensamma aktiviteter, projekt med mera. Denna verksamhet kan bedrivas inom de nordiska länderna, men också i närområdet (Baltikum, Vitryssland).”

Det är en utmaning men också möjligheter för oss som är medlemmar i FNV. Tillsammans kan vi göra skillnad! ♦

Välkommen till framtiden!

Text Sebastian Gripenberg ~ Foto Pia Pettersson

Ingen vet vad som händer i framtiden. Det är möjligt att lära sig om historien och samtiden, men framtiden är alltid en hemlighet. Ändå är det viktigt att fundera på framtiden och att försöka forma den. Det gäller för individer likaväl som för organisationer.

Svenska folkskolans vänner och Folktinget har lanserat ett utbildningsprogram som tar sikte på framtiden. *Vår Framtid* riktar sig till verksamhetsledare i finlandssvenska organisationer och är en utbildning i framtidskompetens.

Det finlandssvenska civilsamhället – föreningar, förbund och andra organisationer – är av central betydelse för det svenskspråkiga Finlands framtid. Föreningar skapar och upprätthåller arenor, både fysiska och symboliska, där svenskan meningsfullt kan användas. Vi är övertygade om att denna betydelse kommer att öka i framtiden.

OANADE MÖJLIGHETER. De långsiktiga trenderna båda vad gäller marknaden och den offentliga sektorn pekar på att det finns stora möjligheter för organisationerna i framtiden. Hur väl enskilda

organisationer lyckas samarbeta för att ta vara på möjligheterna beror i hög grad på hur väl varje organisation förstår sin samtid och framtid och lyckas aktivera sina egna specifika styrkor.

Programmet leds av **Sebastian Gripenberg**, SFV och **Markus Österlund**, Folktinget. Programmet väckte stort intresse och deltagarlistan fylldes inom ett par dygn. Efter det kunde några deltagare plockas med från väntelistan. Vid kursens start 21.9.2017 bestod gruppen av 17 ledare för finlandssvenska förbund.

TRE HELHETER. Programmets innehåll byggs upp kring tre helheter: Världen och Europa, Finland och Svenskfinland. Tillsammans och med inbjudna experter kommer *Vår Framtid*-gruppen att utveckla den gemensamma förståelsen av de krafter som formar framtiden och hur våra finlandssvenska organisationer

påverkas och själva kan påverka. En viktig del av kursen är gruppens interna diskussioner.

I programmet ingår också en framtidsanalys av den egna organisationen. Den är frivillig, men för de som väljer att genomföra den innebär det djupare diskussioner utgående från kurstillfällena för att strukturera framtida utmaningar.

Vår Framtid är en satsning på framtidsberedskap och – förståelse. Projektet är en pilotsatsning som kommer att utvärderas med tanke på framtida utbildningsbehov. Framtidsproblematiken i de finlandssvenska organisationernas löses inte med ett program, men vi är övertygade om att den fria bildningens metoder och värderingar är utmärkta redskap att tackla framtida utmaningar med. ♦

FNV:s medlemsorganisationer

Danmark

- ❖ LOF:s landsorganisation
- ❖ Fora

Finland

- ❖ MSL, Maaseudun Sivistysliitto/ Landsbygdens studieförbund
- ❖ SIVIS
- ❖ Visio, Vihreä Sivistys ja Opintokeskus / De Grönas Studieförbund
- ❖ SFV

Norge

- ❖ Sps, Senterpartiets studieförbund
- ❖ Kultur og tradisjon

Sverige

- ❖ SV, Studieförbundet Vuxenskolan

Ann-Mari Winberg och Stefan Landberg.

Höstens SFV-biografier handlar om pedagoger

Text Rabbe Sandelin

Martin Wegelius var pionjär inom finländsk musikundervisning: han grundade Sibelius-Akademins föregångare. Men hans ambitioner som tonsättare och dirigent överskuggades av de personliga motsättningarna under det nationella identitetssökandet i slutet av 1800-talet. Folkbildaren Johannes Klockars levde då det unga Finland insåg utbildningens betydelse för en större medborgarjämlighet. Hans arbetsfält var nya skolor, föreningar, tidningar, handböcker – och ett utvidgat samarbete på kulturfältet.

Martin Wegelius (1846–1906) hör såtillvida inte till biografiseriens ”bortglömda” finlandssvenskar, eftersom hans pionjärinsats som musikundervisningens byggmästare i Finland redan är bekant: han grundade och ledde långa tider Helsingfors Musikinstitut, som var föregångare till Sibelius-Akademien.

– Detta finns väl dokumenterat i **Fabian Dahlströms** historik Sibelius-Akademien 1882–1982. Men i övrigt är bilden av Wegelius ganska diffus. Förvånansvärt litet har eftervärlden verkat angelägen om att bilda sig en djupare uppfattning om vem han var som person, berättar biografins författare, **Lena von Bonsdorff**.

Arbetet blev inte lättare av att Wegelius brev och mycket annat personligt material är spritt för vinden.

– I bästa fall finns det material infällda i andra mera välbevarade släktarkiv, men uppenbarligen är en hel del försvunnet.

FÖRSTÅElsen FÖR WEGELIUS BRAST. Bonsdorffs huvudtanke i boken är att förståelsen för den patriarkaliska och stränga pedagogens egna ambitioner

som tonsättare och dirigent redan för länge sedan brast. Därför har han också behandlats orättvist av många senare tiders musikhistoriker.

– Den tid Martin Wegelius levde i var fylld av ett intensivt nationellt identitetssökande. Det uppvaknandet skedde med hjälp av många uppslitande kamper på individuellt plan, speciellt gällande språket.

Striderna och motsättningarna är obekväma att ta till sig, än idag. Men enligt Bonsdorff är de också personhistoriskt spännande och perspektivöppnande.

– Till Martin Wegelius djupaste vänkontakter i ungdomsåren hörde **Fredrik Stenbäck**. En vänskap som han delade med sin blivande hustru, **Hanna Bergroth**. De skriver långa och engagerade utläggningar om religiösa och filosofiska frågor – livets mening, berättar von Bonsdorff.

Föga anade de tre brinnande fosterlandsvännerna att de inom kort skulle hitta varandra i helt motsatta läger, att deras gemensamma entusiasm för Finlands framtid skulle leda till oförsonlighet och brusten kontakt. Stenbäck tog intryck av **Johan Vilhelm Snellman**, bytte namn till **Konrad Kivekäs** och blev en av fennomanins starka förkämpar.

– I sin övertygelse vände sig Kivekäs emot sin forna vän Martin Wegelius, som av hävd och via sina studier i este-

tik, historia och litteratur var stadigt förankrad i den svenska kulturen i Finland.

ÄVEN OBEKVÄMA INSLAG. Lena von Bonsdorff har alltså valt att inte sopa under mattan de mindre bekväma inslagen i den tidens attityder.

– Genom närläsning av brev, tidningsartiklar, biografier och recensioner har jag gjort en personlig upptäcktsresa i Martin Wegelius och hans tid. Jag kan bara hoppas att min tolkning skall kunna uppfattas som allmängiltig. Att rastret som läggs över finländsk nationell musikhistoria skall tillåtas vara mångdimensionellt, på det sätt vår verklighet är.

Bonsdorffs syntes blir att Martin Wegelius inte var någon hätsk svenskhetsskämpe, men att han var en uttalad anhängare av den svenska kulturen i Finland och samtidigt starkt engagerad i fosterlandets, också den finskspråkiga befolkningens framtid.

– Han fick gång på gång uppleva att denna dubbla identiteten väckte misstro och motstånd, så som den stundtals gör ännu i dag. Är tiden mogen att se förbi de nationella förenklingarna och upptäcka att det kan vara tvärtom: Den som är beredd att bejaka flera identiteter kanske får syn på flera nyanser i vårt fosterlands utvecklingshistoria än den som väljer en svartvit verklighet.

❖ Musikpedagog **Lena von Bonsdorff** har även verkat som kördirigent (Akademiska Damkören Lyran), musikredaktör (Hbl) och frilansskribent. Vid Martin Wegelius-institutets sommarkurser verkade hon i många år som lärare i teori och körledning. Hon har tidigare utkommit med biografier över tonsättaren och dirigenten **Nils-Eric Fougstedt** *Barfota i cylinder* (Söderströms 2001) och **Roger Lindberg** *Mentor, mecenat, musikhandlare* (Schildts & Söderströms 2012).

❖ **Anders G. Lindqvist** är pol.mag. från Åbo Akademi och har varit verksam inom sparbanksrörelsen, som marknadschef och medlem av Sparbanksförbundets direktion. Han har innehaft ett flertal förtroendeuppdrag inom föreningsvärlden, och skrivit ett tiotal organisations- och företags-historiker, bl.a. *Sparbanken i Borgå 150 år*, *Fem åboländska sparbanker*, *Åren vid kåren* (Åbo Akademis studentkår), *En folkrörelse väller fram* (den finlandssvenska ungdomsföreningsrörelsens första 50 år) samt *25 år spelglädje* (Finlands svenska spelmansförbund).

FOTO: RABBE SANDELIN

Folkbildaren **Johannes Klockars** (1867–1932) var en stigfinnare och vägvisare i den uppvaknande nationen Finland. Hans arbetsfält var nya skolor, föreningar, tid-

ningar, handböcker – och ett utvidgat samarbete på kulturens brokiga fält.

– Det är skäl att påmina om att Klockars levde i en tid av stora förändringar. Den unga nationen började inse utbildningens betydelse för en större medborgarjämlighet. Klockars arbetade länge för folkhögskolan, som liksom folkskolan blev en viktig bit på vägen mot medborgardemokrati, berättar bokens författare **Andrews G. Lindqvist**.

Klockars utnyttjade skickligt de media som fanns tillgängliga på hans tid: tidningar, skrifter, böcker, möten och föredrag. I den bemärkelsen var han också en modern människa.

– Han var en stor idealist, men också en pragmatiker. När folkomröstningen 1931 gick emot hans nykterhetsarbete, accepterade han folkets röst och för-

sökte i stället göra det bästa av det nya läget. Han var alltså aldrig en världsförvård drömmare. Han ville se resultat, och han åstadkom resultat, långt tack vare en imponerande arbetskapacitet och produktivitet.

GICK I SPETSEN. Den första biografin över folkbildaren Johannes Klockars kom ut bara tre år efter hans död, och skrevs av **K.V. Åkerblom**. Han gav Klockars hedersnamnet En folkbildningens banérförare.

– Det är välmotiverat. Och välfunnet. Det var Klockars som gick i spetsen, ledde skarorna och visade vägen. Han upptäckte behoven. Men han tänkte alltid även på hur behoven skulle tillgodoses.

Lindqvist berättar att Klockars ofta anförtroddes ordföranderollen, när man övergick från planering till konkret handling.

– Ändå var han inte den som trängde sig på. Han var helt enkelt redo när han behövdes.

Klockars förstod sig på att skapa en bred uppbackning av de projekt som skulle genomföras.

– Det fanns något av ett massmedialt medvetande hos honom. I den bemär-

kelsen var han en ganska modern människa.

Bilderna på Klockars är enligt den tidens kutym ganska allvarliga och han uppvisar något som kunde tolkas som bisterhet.

– Men samtida vittnesbeskrivningar beskriver tvärtom ett ljus och optimistiskt – till och med humoristiskt lynne, vilket säkert behövdes i det arbete han hade stakat ut åt sig.

FÖRBLUFFANDE ARBETSKAPACITET. Lindqvist säger att en egenskap hos Klockars imponerar alldeles särskilt: hans arbetskapacitet och produktivitet.

– Han var ofta på resande fot, under en tidsperiod då resor var besvärliga och tidsödande. Det är anmärkningsvärt hur mycket han hann med. Och hemma fanns också en stor familj.

Var Klockars en pionjär och radikal nyskapare? Jo och nej, säger Lindqvist.

– I många avseenden var han pionjär, inte minst för att han förstod sin tid med dess krav, förutsättningar och förväntningar. Men samtidigt som han var framåtblickande höll han också fast vid trygga gammaldags principer och normer. En ganska användbar inställning under ett samhällsbygge. ♦

Föreningsresursen upprätthålls av SFV och här hittar du fakta, tips, råd och svar på frågor gällande olika aspekter av föreningsliv i Svenskfinland. www.foreningsresursen.fi

Stefan Andersson
PERSONALADMINISTRATÖR

Avgång och avsättning i föreningar?

”Vår ordförande har avgått på senaste styrelsemöte. Vad skall vi göra nu när vi är utan ordförande?”

Föreningsresursen inom SFV kontaktas ofta när det blir problem i föreningen. Särskilt om det händer något speciellt inom styrelsen. Det kan vara fråga om att någon efter meningsskiljaktigheter eller av personliga skäl plötsligt avgår och poster blir obesatta och hur man då skall göra för att fylla dem på nytt. Men ofta får vi också frågan ”hur kan vi bli av med styrelsemedlem A som bara motsätter sig allt?” Eller så är en grupp medlemmar missnöjda med hela styrelsen och kräver att den avgår. Hur går det då till om man måste komplettera styrelsen? Eller om man är missnöjd och rent av vill avsätta hela eller delar av den?

KOMPLETTERING AV STYRELSEN. Om någon eller några i föreningens styrelse avgår innan mandatperioden är slut kan styrelsen fortsätta underbemannad eller med suppleanter en tid. Dock högst till följande ordinarie föreningsmöte. Extra föreningsmöte måste hållas om föreningens stadgar kräver det när någon avgår. Avgörande är att styrelsen är beslutför. Om hela eller majoriteten av styrelsen avgår under sin mandatperiod är styrelsen enligt lagen skyldig att sammankalla till föreningsmöte innan man lämnar sitt uppdrag.

STYRELSEN AVSÄTTTS. En förenings styrelse har av medlemmarna anförtrots att sköta föreningens ärenden. Om majoriteten av medlemmarna inte är nöjda med styrelsen så kan de välja en ny. Vanligen sker detta när styrelsens mandatperiod är slut men ibland vill man också bli av med styrelsen eller delar av den genast. Då avsätts hela styrelsen eller ett antal ledamöter i den.

För avsättning behövs inga formella skäl. Det räcker med att medlemmarna har tappat förtroendet för styrelsen, dess ordförande eller någon ledamot i den. Notera att om någon blir avsatt ur styrelsen så mister man inte automatiskt medlemskapet i föreningen. Man är fortfarande valbar för nya uppdrag i styrelsen. Men för att utsluta en medlem behövs formella, konkreta orsaker som nämns i Föreningslagen.

Initiativ till en avsättning av styrelseledamot kan tas såväl av medlemmar som av styrelsen själv. Det är alltid föreningens möte som beslutar om avsättning. En styrelse kan aldrig själv sparka ut sina medlemmar. Viktigt är då att föreningens medlemmar vet att ett avsättningsärende kommer att behandlas. Därför måste man nämna i möteskallelsen att ett förslag till avsättning finns på agendan. Det innebär att förslaget till avsättning måste göras i så god tid att det hinner med i möteskallelsen. Ett förslag till avsättning kan också göras på ett medlemsmöte men då kan mötet endast diskutera ärendet under det möte förslaget framförts och sedan enligt föreningens stadgar kalla till extra föreningsmöte eller behandla ärendet på följande ordinarie föreningsmöte. En förening kan i sina stadgar också ha egna bestämmelser om hur man skall förfara vid avsättningar.

MOTIVERINGAR OCH SVAROMÅL. Ett förslag till avsättning är alltid en allvarlig sak och trots att inga formella skäl behövs är det nog skäl för förslagsställaren att motivera förslaget. Och givetvis måste den som föreslås bli avsatt ha en möjlighet att försvara sig. Medlemmarna har rätt att få veta vad som ligger bakom förslaget innan de beslutar om avsättning.

§ 2 ENLIGT SFV:S STADGAR

Svenska folkskolans vänner r.f. har till ändamål att främja bildningsarbetet bland Finlands svenska befolkning genom att understödja skolor, barnträdgårdar och bibliotek, utge studieunderstöd ävensom stödja andra former av finlandssvenska bildnings- och kultursträvanden. Föreningen har rätt att mottaga gåvor, vilka avse att gagna dess verksamhet i det svenska bildningsarbetets tjänst.

SFV:S EGET KAPITAL 31.12.2016:	SFV:S FONDER	MEDLEMMAR I SFV	MEDLEMMAR I SFV:S UNDERSTÖDSFÖRENING
102,3 miljoner euro	418 st	371 st	7980 st

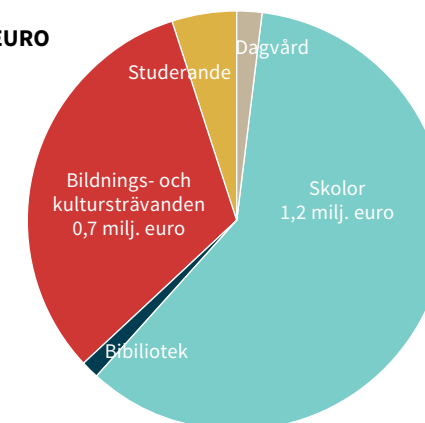
BEVILJADE BIDRAG 1-8.2017

Allmänna bidrag (ansökan i februari)	
Svenskspråkig utbildning	110,593
Finlandssvensk identitet	9,000
Samarbete över språkgränser	81,050
Finland 100 år	21,000
Bokprojekt	19,000
Evenemang (bildning eller kultur)	39,900
Fortbildning	49,257
Litteraturanskaffning	22,500
Språkbad	9,750
Språkö	44,800
Verksamhetsbidrag	9,000
	415,850

Större bidrag	
Axxell Utbildning Ab	700,000
Edistysmielisen Tutkimuksen yhdistys ry	67,500
Finlandssvenska idrott rf	50,000
Fondstipulerade bidrag	72,060
Kamratförbundet för Kuggomskolan rf	50,000
Kvarnen samkommun, Kronoby folkhögskola	40,000
Språkönätverket rf	60,000
Stödordning för läromedelssproduktion	60,000
Svenska Kulturfonden, Sol i minnet	30,000
Svenska Studiefonden (studiestipendier)	100,000
Svenska Österbottens förbund för Utbildning och Kultur	200,000
Webbhuset Ab	30,000
	195,664
Pris och mindre bidrag	1,655,224

2,071,074

BEVILJADE BIDRAG 1-9.2017 2,1 MILJ. EURO

ANSÖKNINGSPERIOD

Februari

- organisationer som verkar enligt skolårets läsår
- privatpersoner (pedagoger inom skola och dagvård + kulturarbetare)

September

- organisationer som verkar enligt kalenderår

MEDLEMSKAP I SFV

Medlemskapet i SFV:s understödsförening kostar 15 euro/år. Till förmånerna hör SFV-magasinet, årsboken SFV-kalendern samt som ny medlem en bok ur SFV:s skriftserie. Dessutom får SFV-medlemmar rabatt på böcker från Schildts&Söderströms.

Adressförändringar.

Meddela oss din nya adress via www.sfv.fi/medlem, per e-post sfv@sfv.fi eller ring 09-6844 570.

DONATIONER OCH TESTAMENTEN

Vill du vara med och stöda det bildnings- och kulturarbete som SFV gör? Kontakta kanslichef Johan Aura, johan.aura@sfv.fi eller 040-3559 935.

Text *Tove Fagerholm*

UPPROR OCH ENSAMHET

Fem indiska kvinnoröster

Indisk kultur är en väv gjord av många vävnader, många trådar. Väven är oändlig som skuggorna i mönstret. På vissa ställen är den mörk, på vissa ljus, på vissa saffransfärgad, på vissa grön som fälten med nytt ris, på vissa fläckad med blod, på vissa sval och renav källvatten från Himalaya.

Mahasweta Devi

Indien har en uråldrig litteraturtradition. Den klassiska indiska litteraturen skrevs på sanskrit några århundraden f. Kr. men den bygger på flertusenårig muntlig tradition. Hindilitteraturen tar sin början på 1100-talet. Mycket litteratur skrivs på de 22 nationalspråken och nya indiska förlag specialiserar sig på att ge spridning åt litteratur från olika språkgrupper genom översättningar främst till statsspråket hindi. Engelska är fortfarande ett viktigt litteraturspråk i landet och det är författarna som skriver på engelska som fått störst spridning i västvärlden. Den muslimska **Salman Rushdie** och den kristna **Arundhati Roy** skriver vardera på engelska. Rushdie har fällt det olycksaliga påståendet att det inte skrivs väsentlig litteratur på andra indiska språk än engelska.

Bokserien *Indiska biblioteket* visar hur fel han har. Bakom bokserien står *Svensk-indiska översättningsprojektet* som stöds av Sida. Tack vare Indiska biblioteket har jag haft möjlighet att läsa författare som skriver på hindi, bengali och tamil. Ur denna nya friska bokflod har jag vasakat fram tre kvinnor som genom sitt författarskap räknas till de främsta i Indien inom respektive språk. Dessutom vill jag gärna presentera två indiska författare som skriver på engelska för att de är viktiga för mig personligen.

Vad har dessa fem kvinnor gemensamt? Deras berättelser manar till uppror. Deras kvinnogestalter sjuder av outtalade ord. De nagelfar korruption, förtryck, utsatthet och mänskligt lidande under en vitglödgd himmel. De ger röst åt den ordlösa ensamhet som kan drabba människan

i detta enorma folkmyllrande land på grund av rigida sedvänjor som kringskar handlingsmöjligheterna. De visar mig en värld som angår och berör, fjärran från min egen vardag och samtidigt smärtsamt universell.

Krishna Sobti föddes 1925 i västra Punjab, numera Pakistan, och fick sin utbildning i Lahore. Efter den ödesdigra delningen av kronkolonin hamnade barndomens mest älskade landskap och familjens egendomar i Pakistan. Familjen bosatte sig småningom i Delhi. Denna traumatiska upplevelse har lämnat ett sår som Sobti ständigt återkommer till i sitt författarskap.

Under många år arbetade hon som lärare på dagarna och skrev om nätterna. Tidigt fattade hon beslutet att inte gifta sig och bilda familj. Hon hade fyllt 70 när hon till slut gifte sig.

Krishna Sobti räknas som en av de främsta författarna på hindi. Hennes lek med språket och den influens punjabi och rajasthani har över hennes språk gör henne unik och extremt svåröversatt. Hon använder också det gatans språk som kallas dilli-hindi. ”Hindi har varit vegetarianernas språk, begränsat i många avseenden. Genom att öppna för influens från andra språk blir hindi rikare och mer uttrycksfullt.” säger hon.

Hon vill inte kallas kvinnoförfattare, hon är en författare som också är kvinna. Denna 92-åriga kvinna är fortfarande skarp som ett rakblad. Hon påstår att hon varenda dag när hon läser tidningarna uppfylls av både vrede och ångest över hur Indiens ledning förstör landet och dess framtidsdrömmar.

Endast en roman är översatt till svenska. Det lilla kammardramat *Lyssna min dotter* kom 2001. Boken har förmodligen starka självbiografiska inslag. Den skrevs strax efter den egna moderns död. Hela handlingen utspelar sig i ett slutet rum under några dagar. Här ligger en döende gammal kvinna och gör bokslut över sitt liv. Hennes ogifta dotter och en sköterska vakar över henne.

Hela romanen är så gott som helt skriven i dialogform – eller snarare monologer med korta inpass från dottern och sköterskan. Det är modern som talar. Hon tar sig rätten att såra dottern för att hon inte gift sig och fört kvinnolinjen vidare genom att föda en dotter. Efter hand börjar hon också berömma dottern för att hon haft mod att göra sina egna livsval. Den gifta kvinnan måste ge upp allt sitt eget för familjen.

Tro aldrig att ditt arbete är mindre viktigt. Laki, det är också skapande.

Inte sämre än det andra. Det finns tusentals livsbäckar. Det kan flyta åt vilket håll som helst. Att kunna göra det man vill är den största av alla välsignelser.

Hon har svåra smärtor, men förmår ändå skratta tillsammans med dottern och njuta av nybryggt te eller utsökt godsaker. Hela tiden vet hon att allting snart är förbi, allt är för sista gången. Till sitt sista andetag hyllar hon det mirakel som är livet.

Mahasweta Devi föddes år 1926 i Dhaka i Östbengalen, nuvarande Bangladesh, men familjen flyttade tidigt till Calcutta där hon levde till sin död 2016. Hon har en enorm litterär produktion bakom sig av romaner, noveller, barnböcker och dramer. Under en stor del av sitt skrivande liv har hon

FOTO: BRITISH MUSEUM, COMMONS.WIKIMEDIA.ORG

också ägnat sig åt journalistik. Hon har skrivit otaliga artiklar där hon debatterar stamfolkens och de lågkastigas levnadsvillkor och sätter press på myndigheterna. Hon skriver på bengali men har översatts till de andra indiska nationalspråken och är mycket känd i Indien.

Under en intervju gjord 1991 säger hon: ”Jag betraktar mig som en indisk författare, inte en bengalisk. Det är jag stolt över. Jag har skrivit närmare hundrafemtio böcker. Men det är trettio som är bra, resten har jag skrivit för att försörja mig.”

Mahasweta Devi har sprängt gränserna inom bengalisk berättartradition. Hon har gjort sig av med det sentimentala och överlastat litterära och blandar friskt litterär bengali, gatans bengali och stamfolkens bengali. Det skiktade språket gör att hennes böcker är krävande att läsa. Hennes språk är kärvt, hon estetiserar inte, ändå blir det vackert. Hon skyr påklitrade djupsinigheter. Svart humor och

ironi är hennes kännetecken. Hon vill lära indierna att skratta åt sig själva.

De böcker som omvärlden bedömt som bra har belönats med en mängd olika priser, bland annat det finaste indiska litteraturpriset Jnanpith, som hon mottog 1996 ur Nelson Mandelas hand.

Många av Mahasweta Devis bästa böcker har också översatts till engelska, tyska och franska. Den enda boken på svenska är novellsamlingen *Branden i hjärtat*, som kom ut 2008. Novellurvalet ger en god bild av hennes författarskap. Titeln syftar på den brand som förtär Indiens fattiga och förtryckta. Det är också upprorets och omvälvningens eld. En förändring måste ske. Hon är själv en brinnande upprorsande.

Mahasweta Devis texter genomsyras av ett starkt ifrågasättande av maktens strukturer. Det är de fattiga, de opproriska och de hunsade som är huvudpersoner. De är världens mitt, hos dem finns det verkliga Indien. Stamfolken utgör en sjättedel av Indiens befolkning och de bebodde den indiska subkontinenten långt innan de indioariska folken trängde in i landet. De blev förtryckta och fördrivna och tvingades underordna sig kastsamhället. Stamfolken saknade skrift men deras historia har levt vidare i sånger och berättelser. ”Deras historia är som en enorm, strömmande flod”, säger Mahasweta Devi.

Ingen författare har som hon satt sig in i stamfolkens situation. Hon har vandrat till fots genom stora områden, hon har levt med dem och skapat sig en tydlig bild av skuldslaveriets onda cirkel och exploateringen av kvinnorna. Ett ledmotiv i Devis berättelser är motsättningarna mellan dem som har och dem som inte har. De kuvades och förtrycktas kultur har hon alltid skrivit om och speciellt har hon inspirerats av rebellerna, upprovsandarna. Ingen litterär utmärkelse värderar hon så högt som den sari hon fick från stamfolken vid en ceremoni där hon utnämndes till moder.

På bokmässan i Frankfurt 2006 höll Mahasweta Devi som hedersgäst invigningstalet. Där underströk hon rätten att drömma:

Jag drömmer om att fler och fler böcker skrivs, inom varje språk som finns i landet. Låt orden flöda fram. Låt historierna bli berättade. Låt människorna läsa. Låt dem lära sig läsa. Låt dem spåra varje alfabet med fingrarna tills de kan stava till sina namn, sina adresser. Tills de själva kan skriva det de behöver: Jag vet. Jag kan. Jag vill.

Låt oss bekämpa okunnigheten med kunskap. Låt oss bekämpa hat med förnuft. Låt oss dräpa det onda med pennan som svärd. Det är det som är min kamp. Min dröm. I livet och i litteraturen: att vi erkänner varandras rätt att vara människor med värdighet.

Ambai (C S Lakshmi) född 1944 i Tamil Nadu men bor numera i Bombay. Hon har skrivit flera novellsamlingar och en roman och tre dramer på tamil och använder då författarnamnet Ambai. Hon har också skrivit tre volymer där hon porträtterar indiska kvinnliga musiker, dansare och målare. Hon är i grunden forskare och har i Bombay byggt upp ett dokumentationscenter kring kvinnors historia, liv och konst.

Ambai har en relativt liten skönlitterär produktion bakom sig, ändå framstår hon som en av de ledande författarna på tamil idag. Hon vill utveckla ett nytt och friare sätt att skriva på tamil, söker en stil som gör det möjligt att uttrycka och komma närmare kvinnors erfarenheter. Det är också viktigt för henne att försöka förmedla

kvinnors tystnader och dela det som tystnaderna bär på.

Hon kallas ofta feministisk författare, de flesta av hennes texter handlar om kvinnor. Det patriarkaliska samhället förvägrar kvinnan kontrollen över sin kropp, men Ambai understryker att det är i kroppen integriteten bor. ”Jag skriver om människor”, betonar hon själv. ”Kvinnans frigörelse inbegriper mannens. Alla måste ha rätt till att göra uppror mot påklustrade identiteter, alla borde få välja livsväg”.

På svenska finns novellsamlingen *Flod* från 2008. Jag vill beskriva dessa noveller som utsökta. Det är en mycket speciell upplevelse att läsa dem. Jag förundras över hur universella dessa berättelser känns, fjärran, men likväl oväntat nära. Ambai har ett fint öga för detaljer och för färger. Fåglar, berg, floder är ofta förekommande frihetssymboler. Ofta handlar det om att färdas, både inre resor och i omgivningen. Ambai liknar själv berätterskan i novellen *Iskogen var det en hjort*:

De nätterna var oförglömliga när vi lyssnade till Thangam Athai. Det var hennes egna berättelser. En del var som fragment av poesi, andra som avsnitt ur en outhärlig sång. De öppnade sig åt alla möjliga håll och hade varken början eller slut. Med sina varsamma ord, som höll hon en vingklippt fågel i sina händer och smekte den, lockade Athai fram olika gestalter ur eposens mörka hörn.

Anita Desai föddes 1937 i Mysore med tysk mor och bengalisk far. Hemspråket var tyska, men utanför hemmet talade hon bengali, urdu, hindi och engelska. Hon lärde sig läsa och skriva på engelska i skolan och engelska blev hennes litterära språk. Hon tog examen i engelsk litteratur vid Delhi University. Numera är hon bosatt i USA där hon undervisar i kreativt skrivande sen 1993. Dottern **Kiran Desai** är också författare.

Debuten skedde 1963 och Anita Desai fick sitt internationella genombrott 1977 med den mångfaldigt prisbelönta romanen *Det brinner på berget*. Romanens två kvinnoporträtt och skildringen av en hemlighetsfull liten flicka är lysande i sin sakliga och osentimentala pregnans. Ensamheten och minnets bedräglighet genomsyrar berättelsen. Bildspråket är enastående vackert, men samtidigt lågmålt återhållsamt. Anita Desai frossar aldrig i skönmålningar. Kontrastverkan mellan skönhet och förfall, illusion och verklighet, självbedrägeri och klarsyn ger balans och ett hisnande djup åt skildringen.

På sitt stillsamma sätt har hon blivit en av världens tongivande författare och har fått epitetet Indiens största författare som skriver på engelska. Hon undviker uttalat politiska markeringar, men genom att med psykologisk skärpa skildra den indiska medelklasskvinnans situation uppmärksammar hon också rådande missförhållanden

Krishna Sobti
FOTO: PAYASAM (MUKUL DUBE),
COMMONS.WIKIMEDIA.ORG

Anita Desai
FOTO: WWW.FLICKR.COM/PHOTOS/AGNESSCOTTCOLLEGE/3570479427

Arundhati Roy.
FOTO: BY AUGUSTUS BINU,
COMMONS.WIKIMEDIA.ORG

samtidigt som hon lyckas gestalta allmänmänskliga problem. Hon är med rätta berömd för sina starka kvinnoporträtt, men också hennes mansporträtt är äkta och inkännande.

Ensamhet är hennes stora tema. Ofta skriver hon om människor som i någon bemärkelse är outsiders, som lever i en form av inre exil. Hon säger att hennes romangestalter försöker hitta en liten plats där man kan vara sig själv, vara en individ och inte behöva känna sig styrd av familj, släkt, traditioner, historia. Ensamheten är enklare, omvärlden är överväldigande och hotar att uppsluka individen. Likväl finns en längtan efter gemenskap också hos dem som frivilligt valt ensamheten.

Livet i exil ger Anita Desai möjlighet att se på sitt land med kritisk distans. ”I Indien är historia, konventioner och konformitet starka element i det dagliga livet. Det finns en tendens till passiv acceptans som försvårar varje form av förändring. Samtidigt finns det en tidlöshet i indisk livsstil, som jag saknar i USA”, säger hon

In custodi är titeln på en roman från 1984 som har en manlig huvudperson och huvudsakligen utspelar sig bland män. Romanen fick namnet Hedersuppdraget när den först översattes till svenska 1985. I nyöversättning lyder titeln *I säkert förvar*. Den tafatta och misslyckade collegeläraren Deven undervisar i hindi i en liten dammig håla i Delhis utkanter. Han är besatt av urdupoeten Nurs dikter. När han får hedersuppdraget att göra en intervju med sin idol går hela hans liv över styr. Mötet med den åldrade poeten blir en stor besvikelser, men Deven förmår inte ta till sig det han ser: att den beundrade poeten blivit en fåfång frossare, omgiven av lismare, ständigt berusad, oförmögen att formulera en enda rad levande poesi. För Deven är livet uthärdligt endast genom den distans från vardagen han uppnår genom urdupoesin. Han har låtit poesin bli en bur som utestänger verkligheten och lämnar honom ensam.

Anita Desai skildrar hettan, dammet, förfallet och tristesen som solkar också en poesiälskares liv.

Också i följande roman står en man i centrum. *Baumgartner's Bombay* från 1988 kom ut på svenska samma år med

titeln *I skuggan av Taj Hotel*. Nyöversättningen 2016 håller originaltiteln. Hugo Baumgartner, jude från Berlin, flyr för att inte komma i koncentrationsläger. Han tar sig till Indien. Där hamnar han i interneringsläger för att han är tysk. Efter kriget och interneringslägret kommer han via Calcutta till Bombay, där han lever sitt ensamma liv mitt i folkmyllret.

Anita Desai skildrar mellankrigstidens, världskrigets och efterkrigstidens dramatiska historia ur den lilla människans perspektiv. Hon håller sig konsekvent till Baumgartners värld. Det är en stillsam livsvandring som träffar mitt i hjärtpunkten. Baumgartner sällar sig till världslitteraturens stora levnadskonstnärer. Hans försynta och vänliga väsen uppfinner ständigt nya sätt att överleva och finna nödgemenskap. Tills han möter ännu en tysk, en neddrogad hippie – men då är berättelsen redan nästan slut.

Dagens klara ljus (1980) är min favoritroman av Anita Desai. Här rannsakar hon minnets bedräglighet med två systrar i centrum för berättelsen. Bim är universitetslärare och ogift. Hon lever med sin autistiska bror kvar i det allt mer förfallna barndomshemmet i Old Delhi. Systemen Tara, som är gift med en diplomat kommer hem på besök. Barndomsminnena överväldigar dem båda, men deras minnen av sig själva och varandra divergerar. Aldrig har de talat om hur barndomsupplevelserna påverkat hela deras liv. Den autistiska brodern Baba talar inte, det är diplomatmaken som lägger ut texten, men han delar inte syskonens minnen.

Medan de bägge kvinnorna satt stela i ryggen och sjöd av outtalade ord tycktes de båda männen uttorkade, tömda, utan något alls att säga.

När minnena får lämna glömskans dunkel och granskas i dagen klara ljus når Bim en försonande insikt:

För sin inre syn såg hon hur hennes eget hus och släktens specifika historia sammanlänkade både henne och hennes familj, inte genom att fjättra dem i någon död och instängd cell, utan ge dem jord där de kunde sänka sina rötter, och näring så att de kunde växa och breda ut sig, sträcka sig efter nya erfarenheter och nytt liv, men alltid hämta kraft ur samma

jord, samma hemlighetsfulla mylla. Den jorden rymde all tid, förfluten och framtida, i sitt inre. Det var där hennes innersta väsen levde, hennes systers och hennes bröders innersta väsen, och alla som delade den tiden med henne.

Anita Desai är min ständiga Nobelpriskandidat. Tre gånger har hennes romaner funnits på den korta listan för Bookerpriset. Tack vare utomordentliga översättningar är alla hennes viktigaste böcker tillgängliga också på svenska och fortfarande skriver hon, fortfarande förmedlar hennes rena vackra språk oförglömliga människomöten.

Arundhati Roy föddes 1961 i Shillong i norra Indien men växte huvudsakligen upp i Kerala och är numera bosatt i Delhi. Hon utbildade sig till arkitekt, men har gjort sig känd som fredsfaktivist, miljökämpe och elfångad politisk debattör. Skönlitteraturen har fått komma i andra hand trots att hon med debutromanen *De små tingens gud* erövrade hon Bookerpriset 1997 och trollband en hel värld av bokälskare.

I väntan på att hon ska återvända till litteraturen har jag läst debutromanen tre gånger. Den är vild och mäktig, den ångar av sinnlighet. Texten formligen dansar fram, men med samma djupa alvar som en kathakalidansare. Glädjen skimrar, sorgen är hjärtskärande. Bedövande ensamhet, kvinnors utsatthet och barns skyddslöshet löper som parallella trådar i berättelsens väv. Dagens verklighet styrs av urgamla mönster burna av känslor av förakt födda ur en aldrig erkänd rädsla

– civilisationens rädsla för naturen, mäns rädsla för kvinnor, maktens rädsla för maktlösheten. Människans subliminala drift att krossa det som hon varken kan kuva eller förguda. Det är mänsklighetens historia, förklädd till Guds vilja. Det är de urgamla kärlekslagarna som fastställer vem som får bli älskad. Och hur. Och hur mycket.

Under åren som förflutit sedan romandebuten har Arundhati Roy fört en oavbruten kamp mot traditionens grymhet och mot den nyliberala världsordningen. Hon vill skriva för att minska det ökande avståndet mellan makten och maktlösheten. Hon vill avslöja makten för de maktlösa. Hon sitter inte tryggt i författarens elfbenstorn. 2002 sändes hon i fängelse för domstolstrots. Hon är ickevålds-anhängare, hon avskyr hindunationalismen och manar till civil olydnad. *Fiction takes its time*, säger hon som svar på frågan varför det tog tjugo år att skriva roman nummer två.

The Ministry of Utmost Happiness heter den nya romanen. Svensk utgåva utlovas till vecka 33. Jag vet inte riktigt hur jag ska förhålla mig till denna förvillande överbefolkade berättelse som ofta struntar i krono-

login, ofta verkar ganska vårdslöst formulerad, men ändå har andlöst kraftfulla partier. Är det ett litet källsprång som hela tiden utökas med nya bäckar för att till slut svepa fram som en väldig flod? Eller är det en resa motströms där farkosten har svårt att navigera bland en vid förgrening av strömvirvlar och bifloder?

Arundhati Roy undersöker konsekvenserna av den genomsyrande tesen att det personliga är politikiskt och det politiska personligt. En familjehistoria är det inte fråga om. Det som förenar människorna är utanförskap, trotsig upprorsanda, solidaritet som tar sig över alla gränser och en kärlek som inte låter sig kuvas. Berättelsen pendlar mellan Delhi och Kashmir. Världens kanske vackraste dal blivit våldets dal. Kashmirs dröm om självständighet bäddar för det perfekta kriget – ett krig som aldrig kan vinnas eller förloras, ett krig utan slut.

Denna återkomst till fiktionen är smärtsam, humoristisk, våldsamt jordnära, överjordisk, fylld av offer och självförnekelse men också av hoppet om att de förlorade kan bli räddade.

Jag vill tro att Arundhati Roy fortfarande litat på litteraturens kraft att påverka och förändra.

Därför skriver hon. Därför skriver hennes indiska systrar. I en svindlande spiral av lidande och smärta stiger deras röster som i den gamla sången:

*Din värld är en värld av fågel och fisk.
Min värld är skriet i gryningen.
I min värld är jag kuvad och ofri,
Men över min värld har Du makten.*
(Iqbal)

Lästips:

- ❖ **Anita Agnihotri**
Dagar i Mahuldiha 2006
- ❖ **Anita Desai**
Försvinnandekonstnären 2013
- ❖ **Kiran Desai**
Kalabalik i guavaträden 1999
Bittert arv 2006 (Man Bookerpriset 2006)
- ❖ **Anita Nair**
Kvinnor på tåg 2006
- ❖ **Anuradha Roy**
En karta över omöjlig längtan 2008

Höstnyheter från S&S

28 €

Eva Frantz
BLÅ VILLAN

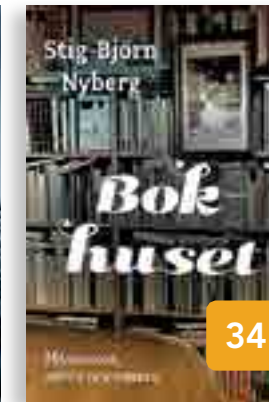
38 €

Samu Nyström & Jörn Donner
MÄRKLIG ÄR NU VÄRLDENS GÅNG

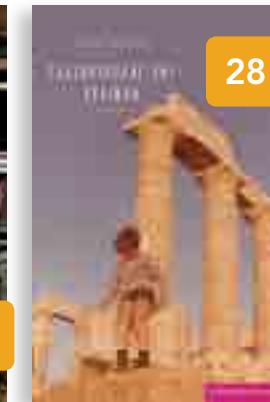
25 €

Thomas Wulff
OTACK ÄR VÄRLDENS LÖN

34 €

Stig-Björn Nyberg
BOKHUSET

28 €

Michel Ekman
SJÄLVBIOGRAFISKT LEXIKON

VIP-kort SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

Fyll i ditt namn här

Läs om dina förmåner på litteratur.sets.fi/VIP

Som SFV-medlem är du VIP-kund hos Schildts & Söderströms

Du får rabatt i vår nätbokhandel litteratur.sets.fi med kampanjkoden Aktie123, 50 % rabatt på månadens bok och inbjudan till VIP-kundskvällar med spännande författargäster.

För att få information om månadens bok och VIP-kundskvällarna, meddela din e-post till info@sets.fi
Läs mer om dina förmåner på litteratur.sets.fi/VIP

Välkommen på vår VIP-kväll med Kjell Westö!

Som SFV-medlem är du hjärtligt välkommen till Schildts & Söderströms VIP-kväll tisdagen den 12 december klockan 17–19 i Festsalen i SFV-huset G18, Georgsgatan 18.

Begränsat med platser! Anmäl dig senast 28.11 till info@sets.fi. Inbjudan är avec.

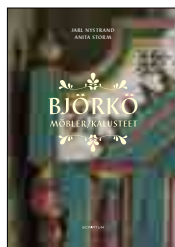
SCHILDTS & SÖDERSTRÖMS

Här anmäler vi böcker som mindre förlag och andra självständiga utgivare gett ut, eller som SFV-medlemmarna gett ut på eget förlag. Förutsättningen är att boken kan köpas eller beställas av allmänheten.

Gör så här: Skicka en kort synopsis på boken och skribenten samt en pärmbild till redaktion@sfv.fi. Beskriv gärna bokens utformning och sidantal. Och viktigast: meddela var intresserade kan köpa eller beställa boken.

SCRIPTUM

BJÖRKÖMÖBLER - BJÖRKÖKALUSTEET

Jarl Nystrand, Anita Storm

ISBN 978-952-7005-39-2

234 sidor, inbunden.

Boken är tvåspråkig. Cirkapris: 30 e.

Finns att köpa i finlandssvenska bokhandlar och i Scriptums webbutik www.scriptum.fi

■ Snickarglädje och färgprakt i dekorationsmålningen utöver det vanliga karakteriserar det vi kallar björkömöbler. Hur och varför har denna möbelkultur uppstått på en ö mitt ute i Kvarken? Det finns allmogemöbler i den här stilen bevarade från 1700-talet men snickare och målare har fortsatt med den långt in på 1900-talet. Många av de 300 möbler som finns bevarade är fortfarande integrerade i husen i Björkö trots att folk i övrigt har moderniserat sina hus. I boken presenteras ett stort antal björkömöbler och deras tillverkare.

DET STORA KRIGET 1914-1918

Claus Stolpe

ISBN 978-952-7005-37-8

364 sidor, häftad

Cirkapris 32 e.

Finns att köpa i finlandssvenska bokhandlar och i Scriptums webbutik www.scriptum.fi

■ Claus Stolpe för läsaren närmare händelserna som ledde till och formade det stora kriget för ett sekel sedan. Han tillägnar boken sin farfars bror, jägare Ernst Georg Stolpe (1895-1917), något som bygger en bro mellan den lilla historien och den stora. Stolpe bjuder oss på en resa i tid och rum som kan hjälpa oss att förstå varför dagens Europa är som det är. Första världskriget har trots allt bidragit till att utforma kartan mer än mycket annat. Stolpe är pol.dr i statskunskap och fil.dr i historia och verksam vid Åbo Akademi i Vasa.

FÖRLAGET M

HERTIGINNAN OCH KAPTENSKAN

Ulla-Lena Lundberg,
Per-Ove Högnäs, Freya Darby,
Pamela Eriksson.

ISBN 9789523330832

204 s. Inbunden.

Pris: ca 30,90 e.

■ Vissa fartyg och personer blir med tiden större än livet. I vår sjöfartshistoria seglar fyrmastade barken Herzogin Cecilie fram med oförminskad glans, och omständigheterna kring hennes haveri 1936 väcker fortfarande heta känslor åttio år efter det utdragna sorgespelet. Rollbesättningen kring Hertiginnan är starkt utmejslad med stora personligheter som skrivna för operan: röster som bär över havets dån, kläder uppsydda för största effekt, kuliser med många hundra meter segel, vetehamnarna i Australien, Kap Horn och Devonkusten, specialeffekter i form av mareld och skum, gnissel, visslingar och suckande isberg.

PÅ SPANIENS TAK

Stefan Lundberg

ISBN 9789523330931

155 s. Inbunden.

Pris: ca 27,90.

■ En man, en vandring, en dagbok. Den 840 kilometer långa pilgrimsvandringen genom norra Spanien utgör ramen för journalisten Stefan Lundbergs svidande, roliga och satiriska iakttagelser. Förklaringen till dagens narcissistiska diktators framgång hittar han hos 1800-talets George Sand. Den finlandssvenska kulturelitens tillgjordhet målar han i komiska penseldrag. Allt medan det stumma danska kärleksparet försöker älska sig genom pensionatsväggen, munkarna sjunger sin vesper, svetten rinner och Atlanten dånar under fötterna.

MALAX MUSEIFÖRENING

KÄRA STINA! - AMERIKABREV 1905-1908 - DIN GUSTAF

Matthias (Matti) Klockars

ISBN 978-952 67317-9-7

Limbunden, 128 sidor. Format B5

(250 x 176 mm). Rikt illustrerad.

Pris: 15 e + porto. Utgivare: Malax museiförening, maj 2017. Beställning: Gunnel Smulter 050 5276595, gunnel.smulter@pp.malax.fi.

■ Gustaf Klockars (1877-1956) reste år 1905 som många andra Malaxbor till Amerika. Åren 1905-1908 arbetade han i Kalifornien i redwoodskogarna. Hustrun Stina och barnen, Helge tre år och Torsten ett år, blev kvar i Malax. Det främsta målet med resan var att förtjäna dollar. Under sina tre år i skogsarbete skickade han över 60 brev till Stina och barnen. Dessa brev har nu transkriberats i sin ursprungliga språkdräkt. Brevens är ytterst personliga och berättar om resan Hangö-Köpenhamn-Liverpool-New York-San Francisco-Eureka, livet i Amerika, vardagen långt borta hemifrån, om samhörigheten med landsmän, om det hårda arbetet och om målet att förtjäna dollar som han kunde skicka hem. Intresset och oron om hemlandet, om hemgården och familjen framgår i många brev. Boken inkluderar ett flertal fotografier och postkort som Gustaf skickade hem.

BLÅS- OCH STRÅKMUSIK I MALAX ETT STYCKE LOKAL MUSIKHISTORIA

Runo Östvall, Leif Finnäs, Rolf Nordman

ISBN 978-952 67317-8-0

Limbunden, B5, 155 sidor, rikt illustrerad.

Beställning: Gunnel Smulter 050 5276595 eller gunnel.smulter@pp.malax.fi.

Pris: 20 e + porto.

■ Ambitiösa skolorkesterinitiativ, för en landskommun något så ovanligt som big band-verksamhet, en hornseptett som kunnat fira ett hundraårsjubileum - Malax har ett stolt förflutet inom blåsmusiken. Och inte bara förflutet, hornseptetten är alltså i full gång! Erfarne blåsmusik-aktivisten Runo Östvall skildrar i ord och bild alla orkesterprojekten och deras utveckling. Rolf Nordman, sedermera trumpetist och musikinstitutsrektor, återger också egna minnen från sin ungdomstid i dessa sammanhang. I bokens andra del redogör Leif Finnäs för de olika stråkorkestersatsningarna i Malax, från de tidiga i "Brage-anda" till de senare mera allmänt kammarmusikaliskt inriktade. En brokig skara av enskilda stråkmusiker presenteras, från vanliga allmogeamatörer till en och annan blivande proffsmusiker, akvarellist och jordbruksminister..

SANDELIN MEDIA OY AB

DEN FÖRSVUNNA FILMRULLEN

Elisabeth Sandelin

ISBN 978-952-68618-5-2 (limbunden)

112 sidor, illustrerad av Sirpa Heikkinen.

Cirkapris 20 e.

Beställ via www.sandelinmedia.com/forlag

■ Amira flyr från Afrika över ett stormigt Medelhav och kommer med sin mamma till en småstad, där tioårige Kalle, hans pappa och hans farmor blir hennes goda vänner. En dag träffar Amira ett troll som bor djupt inne i skogen. Trollet bär på en hemlighet. Han vet var den sorgsna fotografen Charlies mest dyrbara ägodel, den försvunna filmrullen, ligger gömd. Blir filmrullen hittad? Blir Charlie glad igen? Den försvunna filmrullen är en tankeväckande historia om hur en flyktingflicka finner sig tillrätta i en helt ny omgivning.

ALICE OCH WILHELM - EN VIBORGSKRÖNIKA

Carl Fredrik Sandelin

ISBN 978-952-68618-4-5 (inbunden)

288 sidor, rikt illustrerad

Riktpris: 38 e.

Beställ via

www.sandelinmedia.com/forlag

■ Boken skildrar Alice och Wilhelm Hackmans liv, och en tid då samhällsengagemang ansågs naturligt och nödvändigt. Boken skildrar även staden Viborg, närstående viborgsfamiljer, samt det hackmanska familjebolagets och Viborgs roll för handels utveckling i Finland. Wilhelm Hackman var författarens morfarsfar. Han arbetade för sociala och ekonomiska förbättringar, och hans verksamhet som politiskt obunden och liberalt sinnad kommunal- och lantdagsman lade på många sätt grunden för det självständiga Finland vi känner idag.

SLEF-MEDIA

MAMMAN

Gerd Snellman

ISBN: 978-952-5578-64-5
160 sidor (125 mm x 176 mm), inbunden
Beställ från slef-media@slef.fi
eller 050 400 9135. Pris 22 e.

■ Mamman är en självbiografi skriven av Gerd Snellman. Läsaren tas med på en dramatisk färd genom ett innehållsrikt liv. När drogmissbruk, sorg och död tränger sig på, sätts moderskärleken på prov. Kan den trots allt bestå? Gerd Snellman är hustru, sjubarnsmor och teologie doktor. Hon är bosatt i Jakobstad.

GLUE BOYS**– EN BARNDOM PÅ KENYAS GATOR**

Sofia Jern

ISBN: 978-952-5578-66-9
80 sidor (210 mm x 275 mm),
inbunden. Beställ från slef-me-
dia@slef.fi eller 050 400 9135.
Pris 26,50 e.

■ Boken visar i ord och bild gatubarnens vardag i den kenyanska staden Kitale. Författaren önskar vara en röst för Kenyas bortglömda barn, och verka för ett bättre liv för barn på världens gator. Jern vann år 2016 fototävlingen Sony World Photography Awards: Student Focus med bildserien i denna bok.

FONTANA MEDIA

KÄRLEKENS MÅNGFALD
– SEXUALITETENS, PARFÖRHÅLLANDETS OCH ÄKTENSKAPETS TEOLOGI

Björn Vikström

ISBN 978-951-550-839-3
Pris 31,90 e.

■ Kärlekens teologi, människans sexualitet och de olika formerna för parförhållandet står i fokus när biskop Björn Vikström gestaltar sin och kyrkans syn på kärlek och äktenskap. Hur kan kyrkan på bästa sätt relatera till de nya situationer som medlemmarna lever i, och vilka utmaningar ställer den nya äktenskapslagen kyrkan inför?

TVÅ KORS OCH EN FISK

Sofia Torvalds

ISBN 978-951-550-842-3
Pris 23,90 e.

■ Sofia Torvalds, redaktör på Kyrkpressen och författare, har skrivit en personligt och essäistiskt hållen bok. Hon har varit kristen i tjugo år, men bekänner att hon knappt kommit en centimeter framåt. Hon har lärt sig hur svårt det är komma ihåg att be i bussen varje dag, hur omöjligt det är att vara lika anspråkslös som en astronaut och hur skönt det är när man kan luta sig mot Gud som mot en solvarm vägg.

LABYRINTH BOOKS

FRÅN ST. HUBERTUS OCH KALEVALA TILL DEN MODERNA JAKTETIKEN

Lorenz Uthardt

■ Jakten i Finland grundar sig på respekt för naturen. Många av de urgamla ritualerna lever fortfarande kvar i den moderna jakten. I Europa står skyddshelgonet Saint Hubertus i centrum för jaktutövningen i de katolska länderna där han som den första viltvårdaren förespråkade djurens rätt. Lorenz Uthardt granskar etiken inom jakten.

MORDET PÅ CYPERN

Alf Snellman

■ I Alf Snellmans tredje deckarroman utspelar sig handlingen i Agia Napa på Cypern samt i Vasa, Jakobstad och Hangö. Det mord som sker har kopplingar också till energiklustret i Vasa. Fallet utreds av en pensionerad kriminalkommissarie från Vasa, men även Interpol kopplas in.

EGET FÖRLAG

PLÖTSLIGT!**– EN PERSONLIG SKILDNING AV KRISHANTERING I VARDAGEN**

Birgitta Ponthin

ISBN 978-952-93-8692-5
82 sidor. Pris: 20 e + porto 2,60
Beställ: birgitta.ponthin@edu.hel.fi
eller 040-7219684.

■ I boken berättar Birgitta Ponthin hur en oförutsägbar brand i ett skolhus plötsligt förändrade en trygg skolvardag och hur hon som skollärdare upplevde hela processen. Reflektionerna under arbetets gång har påverkat både hennes tankar och handlingar.

HISTORIER OM OCH AV BERGÖBON DEN STARKA PRÄSTEN

Ann-Sofi Backgren (red.)

ISBN 978-952-93-9367-1
85 sidor, illustrerad, häftad.
Beställ: ann-sofi@brand-sofi.fi
eller 050-5222642.
Pris: 22 e.

■ Berättelser från världsarvet Kvarkens skärgård är en nytävning av boken "Starka prästen", skriven av Petrus Nordmann år 1919. Boken handlar om teologen Bengt Olov August (BOA) Fredriksson som år 1893 kom ut till Bergö och blev kallad den starka prästen. Därtill fanns goda skäl. Världsarvsprodukt.

MARIEHAMNS SEGLARFÖRENING

MSF 100 ÅR, MARIEHAMNS SEGLARFÖRENING 100 ÅR**– GLIMTAR UR ETT SEKEL I MED- OCH MOTVIND.**

Kjell Ekström

158 sidor, inbunden. Tryckt 2017.
Pris 49 e. Beställ från MSF via författaren:
kjell.ekstrom@aland.net
(K.Ekström, Hummersö 496, AX-22710 Föglö.)

■ Till sitt 100-årsjubileum sommaren 2017 gav Mariehamns seglarförening ut en jubileumsbok, sammanställd av etnologen Kjell Ekström. I boken tecknas föreningens mångfaceterade verksamhet genom decennierna. Ett rikt bildmaterial ingår. Föreningen kämpade länge för att få en egen paviljong i Österhamn och först 1984 förverkligades drömmen. I boken redogörs även för gamla båtar, kappseglingar och dagens verksamhet med juniorer, klubbholmen Möholm i Föglö och Seglarnästet utanför Mariehamn m.m.

VÄNDPUNKT VENEZUELA
KONTRASTER, KONFLIKTER OCH KONSEKVENSER

Tom Ryyänänen

ISBN 978-952-93-9400-5
220 sidor, häftad
Pris: 20 e
Köp via opusliberum.com/sv/butik/

■ Författarens alter ego Torkel reflekterar över hur starkt det latinska samhällets livsvillkor, speciellt i Venezuela, avviker från vad vi vant oss vid i 2000-talets trygga Finland. Omvälvande händelser upplevs i närbild, mot bakgrunden av färgstarka natur- och kulturteckningar. Spektret av personer i Torkels krets sträcker sig från presidenter och diplomater till företagare och arbetare ur slummen. Hela tiden är han fascinerad över de märkliga förvecklingar och det politiska spel det stora pappersfabriksprojektet mellan Finland och Venezuela omges av. Torkels väljer ändå att stanna i ett land vars radikala politik stegvis får både företagsamhet och en hel medelklass att tyna bort. Boken ger också bakgrund till varför Chavez och Maduro kunnat behålla makten i över 18 år. Allt började 1989 – eller egentligen för 200 år sedan.

FINOS FÖRLAG

SIRI FRÅN SIGNILSKÄR

Kjell Ekström

48 sidor
Beställ av författaren:
kjell.ekstrom@aland.net
Eller skriv till Kjell Ekström,
Hummersö 496, 22710 Föglö
Pris 19,50 e.

■ I den här boken berättar fiskar- och lotsdottern Siri om sitt liv på ön Signilskär. Bokens illustrationer utgörs av Önningebykolonisternas konstverk. Önningebykolonin grundades 1886 av landskapsmålaren Victor Westerholm som bodde invid Lemströms kanal på Åland. Tavlorna i boken har målats av Victor Westerholm, J.A.G Acke, Elin Danielson-Gambogi, Hanna Rönnberg och Helmi Sjöstrand. Bokens huvudperson Siri och handlingen är fiktiv, men det som sägs om konstnärerna, livet på ön och miljön har förankring i verkligheten. Författaren Kjell Ekström är ordförande i Önningeby hembygdsförening som driver Önningebymuseet. Han har skrivit ett flertal konstnärsbiografier, faktaböcker samt utgivit egna konstböcker. Det här är hans andra barnbok. Den första, Alarik och konstnärerna i Önningeby, utkom hösten 2015.

VALSTA
DESSUTÅ
PÅ NISSEN
IKALL SIDA
FRÅN
LÄSARE

FINSK
338
TRAPPA

FUNKION
PUMPS
EDKANT
OCH
PÅ BAGAR
OCH LÄKARE

BMA
2017

TEMPLE
FORT-
FARAND

AVEN
GRÄDVIS
MINSK-
NING

**HUND-
GÅRD**

SVARIS
GODIS

GREKISK
FILDOSF

MER AN
TRE
GULD

DORJON

MEDIKANIS
MÅLARE
FRÄMDEL
PÅ
VÄSTRYGG

VULKAN

MORS,
LILLA
OLLE
HÄRYLLET

FYLLETS
PÅ
MÖBEL

GREKISK
BOKSTAV

AV
TITAN

**ORD-
NAD**

**JÄMUT-
SIGARE**
ÄN DEN
LÄTER?

TYP AV
PUMP
NEW
WAMPARA

ÅKALLA
MODERS-
MÅL

OFFICIELL
FÄRLINNING
REMYN-
LÄTER
NEGATIVT

VÄLDIGT
VÄRDEN-
LIGT
DARIO

**REPA-
RERA**

VILNINGS
HUVUD-
STAD
JÄRNET
HAVET

**BERÄT-
TANDE**
DOKNING

**UNDER-
JORDENS**
GUD

SKYDDAD
PLATS

ORÖAT
KADAVR

NILS
PERSON

INES
HANSSON
HAR TAG-
GARNIT UT

FRANSK
KLIPPE

FRETNAD
STÄLL
OCHSÅ
EN TRÄND

SIST I
BREV
GAMMAL
PSALM

**SAM-
STÄMMIG**
SKYND

KUJON

**GULD-
HALT**

ÄNGSLIG HAL

**RYGG-
SÄCK**

**TILL-
TAR**

BARK PÅ
BURK
SAMLING

ÄR DYKOR
RE OSTA
MISÄR

**GLANS-
NUMMER**

**FART-
HÄLLARE**
LANT-
GÅRD

ALORE
DANS
SÅN
OCH PÅ
PÅSÅ

**RÄKNE-
ORD**

KURT
NILSSON

ÄVEN
FEMTON

ÄR ÖVIG
GÄNDEL

KAN HOS
VARA
IRIDIUM

ARG
FRID

LISA

IGEN

**SJUK-
DOM**

RYKT

**MARS-
MÄNNISK**

NAMN: _____
 ADDRESS: _____
 E-POST/MOBILNUMMER: _____

Vinsten för krysset 3-2017 är två SFV-biografier. Skicka in lösningarna senast 10.11.2017 till SFV:s redaktion, PB 198, 00121 Helsingfors. Märk kuvertet "Kryss". Du kan också skanna eller fota din lösning och eposta den på redaktion@sfv.fi.

SUDOKU ENKEL

	7	8				4	3	
				2				
4	5			6			2	9
8		7	4		5	3		2
			9		3			
5		3	2		6	7		4
7	1			3			4	8
				5				
	8	2				1	5	

KRYSSLÖSNING 2/2017

Sammanlagt 83 svar lämnades in. Fru Fortuna gynnade denna gång Tua Lönnqvist i Åbo. Vinstböckerna torde redan vara framme.

HUR DRAR VI VINNAREN I KRYSSET?

Vi plockar inte på måfå bland de brev och eposter som kommer in. Så här går det till: 1. De svar som kommit per epost skrivs ut, och läggs i en ordnad hög med de svar som kommit brevlades. 2. Antalet inlämnade svar räknas. 3. Summan förs in i ett kalkyblad, som därefter drar ett slumpässigt tal i intervallet 1-[antalet inlämnade svar]. 4. Om det först dragna svaret visar sig vara felaktigt, görs en ny dragning.

OSTERIA
TORTILLA

TAMARA
KAIRO

TJOMME
ROTS

AAPTIT
ANNAN

BROATT
SKINN

NAR
UNDER

ABSOLUTION
EUR

LISA
ALL

POST
T SAVANN

MINAT
TARA

MEGRARIA
IRER

BOK
VANSINNE

ROBERTS
BT

SUDOKU EXPERT

2		7				9		8
	8	1	2		5	7	4	
5		8		2		3		4
	9						8	
6		2		4		1		5
	3	4	6		8	5	2	
8		5				4		1

ANAGRAMJAKTEN 3-2017

I de lustiga rubrikerna gömmer sig en rubrikrad i tidningen (alltså inte nödvändigtvis hela rubriken). Antalet bokstäver är det samma, men ordantalet kan variera. Specialtecken som frågetecken eller talstreck finns inte med.

E-posta in det rätta svaret samt på vilken sida rubrikraden finns till redaktion@sfv.fi. Kom även ihåg att skriva ut din postadress. Bland de rätta svaren lottar vi ut en bok i SFV:s biografiserie.

PLIKT DRÄPT HAVRE

INSPRUTADE TIDENS ÅLADE LED

MANGELPRESS BYLTAD TAND

RIKSDAGSVALENS VERS FINE NINA

KORTFILMEN TIDEN MALM ÄLV

RÄTTA SVAR I ANAGRAMJAKTEN 2-2017:

- KAOS BLIR KONST S.50 (BISTRONS KLOAK)
- VUXENLIV I DANMARK S. 34 (KRANIUM VAX ELD VIN)
- BILDNING ÄR INTE SANNING S.13 (BRIGANTINENS LÄN GNID IN)
- EDVARD WESTMAN S.40 (SAND VARM TWEED)
- VID HIMMELRIKETS PORT S.30 (EMPIRISKT HOT REV MILD)

16 rätta svar skickades in. Lotten gynnade A-M Walls, Barösund. Vinstboken torde vara framme.

SUDOKU EXPERT LÖSNING

2	5	7	3	6	4	9	1	8
9	4	6	1	8	7	2	5	3
3	8	1	2	9	5	7	4	6
5	1	8	9	2	6	3	7	4
4	9	3	5	7	1	6	8	2
6	7	2	8	4	3	1	9	5
7	3	4	6	1	8	5	2	9
1	6	9	4	5	2	8	3	7
8	2	5	7	3	9	4	6	1

SUDOKU ENKEL LÖSNING

2	7	8	5	9	1	4	3	6
9	3	6	8	2	4	5	7	1
4	5	1	3	6	7	8	2	9
8	6	7	4	1	5	3	9	2
1	2	4	9	7	3	6	8	5
5	9	3	2	8	6	7	1	4
7	1	5	6	3	2	9	4	8
3	4	9	1	5	8	2	6	7
6	8	2	7	4	9	1	5	3

ARVID MÖRNE-TÄVLINGEN 2018

Svenska folkskolans vänner utlyser Arvid Mörne-tävlingen 2018. Syftet med tävlingen är att främja intresset för skönlitterärt författarskap. Ett första pris om 5000 euro, ett andra pris om 3000 euro och ett tredje pris om 2000 euro delas ut. Första pristagaren erbjuds även en kortkurs i skrivande på Nordens folkhögskola på Biskops Arnö. Kortkursen äger rum på sommaren och pågår cirka fem dagar. SFV förbehåller sig den första publiceringsrätten till de prisbelönade tävlingsbidragen.

TÄVLINGSREGLER:

- Tävlingen står öppen för personer som vid tävlingstidens utgång inte fyllt 30 år.
- År 2018 gäller tävlingen dikter.
- Varje deltagare skall sända in minst fem, men högst tio dikter.
- Dikterna skall vara skrivna på svenska.
- Tävlingsdeltagaren skall vara finländsk medborgare.
- Tävlingsdeltagaren får sända in endast ett bidrag till tävlingen.
- Man får inte delta i tävlingen, om man tidigare publicerat sig i skönlitterär bokform på förlag.
- De som tidigare erhållit ett penningpris i Arvid Mörne-tävlingen får inte delta på nytt.

INSTRUKTION:

- Numrera sidorna i ditt manuskript.
- Du tävlar anonymt - använd en pseudonym, som syns på varje manuskriptsida.
- Du kan delta med pappersmanus som du postar, eller med elektroniska manus (doc, docx, odf, pdf).

- Sänd ditt pappersmanuskript till: Svenska folkskolans vänner, PB 198, 00121 Helsingfors.
- Sänd ditt elektroniska manuskript per epost till tavlingar@sfv.fi.
- Märk din försändelse "Arvid Mörne-tävlingen".

Om du deltar med pappersmanus, bifoga i ett separat kuvert följande personuppgifter:

Namn, Personnummer, Fullständig adress, Telefonnummer, E-post

Skriv på kuvertet endast din pseudonym och slut kuvertet.

Om du skickar in manuskriptet elektroniskt, bifoga personuppgifterna i e-posten. En betrodd person på SFV:s kansli separerar dina riktiga personuppgifter från din pseudonym, och förmedlar endast det anonyma tävlingsbidraget till juryn.

NOTERA:

- Tävlingsstämpling tar slut den 15 januari 2018 (poststämpel godkänns).
- Manuskripten returneras inte och förstörs en tid efter att tävlingsstämplingen gått ut. Författarna skall därför själva se till att ha egna kopior och säkerhetskopior på sina texter.
- Tävlingsbidragen bedöms av en jury. Endast prisvinnarna och eventuella mottagare av hedersomnämningen meddelas om tävlingsutgången i mitten av april.
- Prisutdelning, och publicering av vinnarnamnen sker måndagen den 7 maj 2018.

Närmare uppgifter om tävlingen ger Camilla Nordblad, tel. 045-1210 864, camilla.nordblad@sfv.fi.

Läs gärna frågor och svar om hur SFV:s litteraturtävlingar går till på www.sfv.fi.

